

PRZEWODNIK PO OLIMPIADZIE FILOZOFICZNEJ

JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO ZAWODÓW
DRUGIEGO I TRZECIEGO STOPNIA
OLIMPIADY FILOZOFICZNEJ?

Polskie
Towarzystwo
Filozoficzne

PRZEWODNIK PO OLIMPIADZIE FILOZOFICZNEJ

Jak przygotować się do zawodów drugiego i trzeciego stopnia Olimpiady Filozoficznej?

Tematy esejów w zawodach etapu drugiego Olimpiady Filozoficznej

Zadania testowe wraz z kluczem poprawnych odpowiedzi

Tematy eliminacji i finału Międzynarodowej
Olimpiady Filozoficznej

Polskie Towarzystwo Filozoficzne
Komitet Główny Olimpiady Filozoficznej

Warszawa 2016

Polskie Towarzystwo Filozoficzne
Komitet Główny Olimpiady Filozoficznej

Wybrał i opracował:
Jan Molina

ISBN 978-83-945919-2-2

Adres Redakcji
ul Nowy Świat 72, 00-330 Warszawa, Pałac Staszica
p. 160, tel. 22-826-52-31 w. 759
tel. 22-657-27-59
e-mail: olimpiad@ifispan.waw.pl

Realizacja wydawnicza
Pracownia Wydawnicza, Zalesie Górne

Wydanie finansowane z dotacji przyznanej przez

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

Spis treści

<i>Barbara A. Markiewicz</i> Instrukcja obsługi	5
---	---

ZAWODY ETAPU OKRĘGOWEGO OLIMPIADY FILOZOFICZNEJ ESEJ

<i>Jan Molina</i> Olimpiada Filozoficzna – jak to działa?	7
Kryteria oceny obowiązujące na etapie I i II Olimpiady Filozoficznej	10
<i>Magdalena Gawin</i> Eseje filozoficzne – uwagi wprowadzające do metody- ki pisania.....	11
Tematy esejów w zawodach okręgowych Olimpiady Filozoficznej.....	17
Tematy esejów w zawodach okręgowych XXV OF	17
Tematy esejów w zawodach okręgowych XXVI OF	18
Tematy esejów w zawodach okręgowych XXVII OF	18
Tematy esejów w zawodach okręgowych XXVIII OF	19

ZAWODY ETAPU OKRĘGOWEGO OLIMPIADY FILOZOFICZNEJ TEST

Test etapu okręgowego XXV OF	20
Test etapu okręgowego XXVI OF	24
Test etapu okręgowego XXVII OF	29
Test etapu okręgowego XXVIII OF	34
Klucze odpowiedzi do testów etapu okręgowego.....	39
Klucz odpowiedzi do testu zawodów okręgowych XXV OF.....	39
Klucz odpowiedzi do testu zawodów okręgowych XXVI OF	40
Klucz odpowiedzi do testu zawodów okręgowych XXVII OF.....	42
Klucz odpowiedzi do testu zawodów okręgowych XXVIII OF	43
Tematyka eliminacji zawodów drugiego stopnia.....	46

ZAWODY ETAPU CENTRALNEGO OLIMPIADY FILOZOFICZNEJ

Kryteria oceny na etapie centralnym	58
---	----

MIĘDZYNARODOWA OLIMPIADA FILOZOFICZNA

<i>Jan Molina</i> Międzynarodowa Olimpiada Filozoficzna.....	59
Tematy eliminacji do Międzynarodowej OF	61
Eliminacje do XXII Międzynarodowej OF (XXVI OF)	61
Eliminacje do XXIII Międzynarodowej OF (XXVII OF).....	62
Eliminacje do XXIV Międzynarodowej OF (XXVIII OF)	62
Tematy esejów w zawodach Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej	63
XXII Międzynarodowa OF w Wilnie na Litwie.....	63
XXIII Międzynarodowa OF w Tartu w Estonii.....	66
XXIV Międzynarodowa OF w Gandawie w Belgii	67
Źródła tekstów przedrukowanych w „Przewodniku po Olimpiadzie Filozoficznej”	68
Polecane materiały edukacyjne KGOF	

Instrukcja obsługi

Zamiast wstępu chciałabym przedstawić krótko sposób, w jaki należy się tą broszurą posługiwać, a także wyjaśnić jej znaczenie. Rozwijając tę ostatnią kwestię trzeba zawsze pamiętać, iż Olimpiada Filozoficzna jest konkursem. Oznacza to, iż wszyscy - zarówno uczestnicy OF, jak i ich opiekunowie i organizatorzy OF - musimy zmierzyć się ze swoją sprzecznością, jaką obciążone jest to przedsięwzięcie. Z jednej strony filozofia powstawała i rozwijała się jako wielość koncepcji i propozycji, których warunkiem była wolność myślenia i wypowiedzi. I jest to szczególnie ważna wartość filozofii, o którą koniecznie trzeba dbać i do której chcemy przekonać wszystkich, którzy zaczynają się nią interesować. Z drugiej strony, z powodu wymogów formalnych, na poziomie Olimpiady Filozoficznej filozofia wtłoczona zostaje w ramy zawodów o charakterze sportowej konkurencji. Sprawia to, że musimy znaleźć sposób na wypracowanie i stosowanie jednolitych norm i kryteriów, pozwalających na ocenę i ranking osiągnięć poszczególnych jej uczestników. Jako organizatorzy Olimpiady Filozoficznej próbowaliśmy połączyć te sprzeczne elementy, pozwalając na swobodne wypowiedzi, chociaż też w określonych ramach (znowu ta konieczność porównania) na pierwszym etapie OF. Wybieracie wówczas najbardziej stosowną dla siebie tematykę i możecie rozwinąć ją w dowolny sposób. Drugi poziom Olimpiady Filozoficznej ma już bardziej szkolny charakter, wymaga opanowania określonej w Regulaminie wiedzy oraz wykazania się stosownymi umiejętnościami, także wskazanymi w Regulaminie, przy posługiwaniu się nią.

Niniejszą broszurę traktujemy właśnie jako techniczną pomoc w przygotowaniu się do drugiego etapu Olimpiady Filozoficznej. Przedstawiamy zatem tematy esejów w zawodach etapu okręgowego ostatnich edycji Olimpiady, testy wraz z kluczem poprawnych odpowiedzi oraz tematy eliminacji i finału Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej. Zdecydowaliśmy się ponadto zamieścić w „Przewodniku” podstawowe informacje dotyczące kryteriów oceny obowiązujących na Olimpiadzie oraz rady dotyczące konstrukcji esejów filozoficznych.

Wszyscy, którzy będą korzystać z tej broszury muszą jednak mieć na uwadze, iż przedstawione zostały w niej **przykładowe** zadania i ich rozwiązania z II etapu Olimpiady Filozoficznej, ale nie zadania i rozwiązania **wzorcowe**. Do każdej edycji przygotowywane są nowe testy i nowe tematy esejów. Potrafimy również uszanować indywidualne do nich podejście, w ramach tych ograniczeń, o których możecie się przekonać na podstawie przedstawionego tutaj materiału. Zalecamy zatem potraktowanie tej broszury nie jako ściągę, czy gotowca, ale posługiwanie się nią jak busolą. Busola to urządzenie, które służy do wyznaczania w żegludze kierunku i jest niezbędna do prawidłowej nawigacji. A jak stwierdził Plutarch (*Żywoty równoległe: Pompejusz* 50): „navigare necesse est, vivere non est necesse”. Co daje się także zinterpretować jako przyznanie wyższości życiu i działaniu, w którym świadomie, a więc także na podstawie wiedzy, wybieramy kierunek i zgodnie z nim podążamy.

*prof. dr hab. Barbara Markiewicz
przewodnicząca KG OF*

ZAWODY ETAPU OKRĘGOWEGO OLIMPIADY FILOZOFICZNEJ ESEJ

Jan Molina

Olimpiada Filozoficzna – jak to działa?

„Przewodnik po Olimpiadzie Filozoficznej”, który trzymacie właśnie w ręce, stawia sobie za cel zebranie w jednej publikacji podstawowych, praktycznych informacji ułatwiających przygotowanie się do udziału w kolejnych etapach Olimpiady. Jak każdy przewodnik powinien on dostarczyć czytelnikom mapę i plan czekającej ich podróży. Tym samym, jak się wydaje, warto rozpocząć od krótkiego przypomnienia najważniejszych zasad organizacji zawodów II i III etapu Olimpiady Filozoficznej.

Do eliminacji okręgowych kwalifikowani są ci uczniowie, których praca pisemna z etapu szkolnego została oceniona na co najmniej 20 punktów. Zawody etapu okręgowego Olimpiady mają formę eliminacji pisemnych i składają się z dwóch części. W pierwszej uczniowie proszeni są o napisanie eseju na jeden z trzech zaproponowanych tematów. W drugiej – zadaniem uczestników jest rozwiązanie testu składającego się z zadań wielokrotnego wyboru i pytań otwartych. Na napisanie eseju uczniowie mają 150 minut, natomiast test należy rozwiązać w czasie nie dłuższym niż 90 minut. Za każdą z dwóch wspomnianych części można zdobyć maksymalnie po 50 punktów, natomiast żeby uzyskać rekomendację do finału, trzeba zdobyć minimum 60 punktów, przy czym zarówno esej, jak i test musi być oceniony na co najmniej 20 punktów.

Warto podkreślić, że kryteria punktowe stosowane do oceny esejów etapu drugiego różnią się nieznacznie od kryteriów oceny stosowanych na etapie szkolnym Olimpiady. Dlatego zdecydowaliśmy się zamieścić w Przewodniku szczegółowy opis obu tych kryteriów (opublikowany tak-

że w „Informatorze XXIX Olimpiady Filozoficznej”). Ponadto szczególnie polecamy uwadze czytelników ważny artykuł Magdaleny Gawin „Eseje filozoficzne – uwagi wprowadzające do metodyki pisania”, który zawiera cenne wskazówki dotyczące zasad konstrukcji filozoficznych wypowiedzi pisemnych, a także bliższe omówienie poszczególnych kryteriów stosowanych przy ocenie prac etapu II OF. Tekst ten publikujemy na podstawie Biuletynu „Olimpiada Filozoficzna” nr 43 w wersji dostosowanej do obecnie obowiązującej skali punktów przyznawanych za poszczególne kryteria. Czytelników zainteresowanych problematyką związaną z kwestią oceniania filozoficznych prac pisemnych, w tym zwłaszcza z metodą tzw. deskryptorów stosowaną przez recenzentów OF, zachęcamy do lektury zbioru materiałów edukacyjnych KG OF pt. „Filozofia jako sztuka pisemnej wypowiedzi” (informacje dotyczące polecanych publikacji KGOF zamieściliśmy na końcu niniejszego „Przewodnika”). Zwracamy także uwagę na listę tematów esejów z zawodów okręgowych czterech ostatnich edycji Olimpiady (XXV – XXVIII OF), które mogą okazać się pomocne w przygotowaniu do udziału w Olimpiadzie. Wszystkie one mają formę cytatów, które należy twórczo rozwinąć w samodzielnej pracy pisemnej. Jak to zrobić? Na to pytanie najlepiej odpowiada wspomniany artykuł Magdaleny Gawin. Zachęcamy więc do lektury prezentowanych tekstów, a następnie do wykorzystania zawartych w nich wskazówek oraz przedstawionych propozycji tematów jako podstawy do samodzielnego ćwiczenia umiejętności filozoficznego pisania.

W dalszej części „Przewodnika” polecamy uwadze czytelników przedruk testów z zawodów okręgowych XXV, XXVI, XXVII i XXVIII OF. Odpowiadając na liczne sygnały ze strony nauczycieli i uczestników Olimpiady wskazujących na potrzebę publikacji odpowiedzi na pytania testowe poprzednich edycji Olimpiady, zdecydowaliśmy się zamieścić klucze poprawnych odpowiedzi. Pragniemy jednak wyraźnie podkreślić, że zarówno z uwagi na specyfikę refleksji filozoficznej, jak i na zasady i wartości przyświecające organizatorom OF, ocena testów nigdy nie może być mechanicznym porównywaniem odpowiedzi udzielonych przez ucznia z prezentowanym kluczem poprawnych odpowiedzi. Klucz stanowi jedynie narzędzie pomocnicze, natomiast właściwej oceny dokonują kompetentni jurorzy wyznaczeni przez Komitety Okręgowe, a osta-

teczna kwalifikacja uczestnika do zawodów etapu centralnego odbywa się decyzją Komisji Kwalifikującej. Na obu tych etapach prace uczestników sprawdzają filozofowie, którzy zdają sobie sprawę z tego, że test stanowi jedynie narzędzie weryfikacji wiedzy i kompetencji uczestnika – słowem: odpowiedzi merytorycznie poprawne, ale wyrażone za pomocą sformułowań nie pokrywających się dokładnie z odpowiedziami zawartymi w kluczu oraz odpowiedzi na pytania otwarte różniące się od wypowiedzi zawartych w kluczu, ale wystarczająco dobrze uzasadnione, zostaną niewątpliwie uznane przez jurorów Olimpiady.

Przypominamy ponadto, że kwalifikacja do zawodów centralnych OF odbywa się dwustopniowo. Pierwszy krok stanowi rekomendacja Komitetu Okręgowego udzielona na podstawie oceny dokonanej przez dwóch jurorów wyznaczonych przez KO OF. Następny etap to proces kwalifikacji przeprowadzony przez Komisję Kwalifikacyjną powołaną w tym celu przez przewodniczącego Komitetu Głównego OF. Komisja, pracując pod kierunkiem wskazanego członka KGOF i dysponując pracami uczestników rekomendowanych do etapu III OF z całej Polski, dokonuje formalnej i merytorycznej oceny dokumentacji nadesłanej przez Komitety Okręgowe.

Chcemy ponadto podkreślić, że począwszy od XXIX edycji Olimpiady Filozoficznej wszyscy uczestnicy zawodów centralnych (etap III) otrzymują tytuł finalisty Olimpiady Filozoficznej i mają prawo udziału w eliminacjach do Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej. Na czym polegają wspomniane eliminacje i czym jest MOF? Na te pytanie odpowiadamy w dalszej części niniejszego „Przewodnika”. Uczestnicy zawodów centralnych OF mają ponadto szansę na tytuł Laureata Olimpiady Filozoficznej, który utrzymają uczniowie najlepiej ocenieni przez komisje egzaminacyjne. Zasady oceny obowiązujące podczas finału Olimpiady określają kryteria, które także znajdziecie w dalszej części „Przewodnika”.

Kryteria oceny obowiązujące na etapie I i II Olimpiady Filozoficznej

I etap

Na etapie szkolnym uczestnicy piszą pracę filozoficzną ocenianą według następujących kryteriów:

- a) zawartość treściowo-problemowa (0–10 pkt),
- b) umiejętność posługiwania się wiedzą filozoficzną i pojęciami filozoficznymi (0–5 pkt),
- c) sposób uzasadniania (0–5 pkt),
- d) kompozycja i oryginalność ujęcia (0–5 pkt),
- e) poprawność językowa (0–5 pkt).

Za tę część łącznie uzyskać można do 30 pkt. Aby przejść do kolejnego etapu, należy zdobyć co najmniej **20 pkt**.

II etap

Na etapie okręgowym uczniowie piszą esej oraz rozwiązują test. Esey oceniany jest według następujących kryteriów:

- a) interpretacja tematu (0–12 pkt),
- b) filozoficzne ujęcie tematu (0–12 pkt),
- c) moc perswazyjna argumentów (0–12 pkt),
- d) spójność (0–12 pkt),
- e) poprawność językowa (0–2 pkt).

W przypadku oceny esejów kluczowym jest sposób interpretacji kryteriów oceny poprzez metodę deskryptorów, która została opracowana przez KGOF i opublikowana w broszurze pt. *Filozofia jako sztuka pisemnej wypowiedzi* oraz jest dostępna na stronie internetowej www.ptfilozofia.pl.

Na tym etapie uczestnik może uzyskać łącznie **100 pkt** (50 pkt za test i 50 pkt za esej). Aby uzyskać rekomendację do zawodów centralnych, należy zdobyć łącznie co najmniej **60 pkt**, przy czym nie mniej niż **20 pkt** za każdą część.

Uczeń jest kwalifikowany do finału OF przez Komisję Kwalifikacyjną, która ponownie sprawdza eseje z całego kraju i uśrednia sposób ich oceny. Wyniki publikowane są przez KGOF na stronie internetowej OF.

Eseje filozoficzne – uwagi wprowadzające do metodyki pisania

Napisać tekst o sztuce tworzenia esejów filozoficznych jest nie lada wyzwaniem, między innymi dlatego, iż jest to forma pojemna, pozwalająca na rozmaite zabiegi literackie i, co nie bez znaczenia, o znamienitej historii. W tym miejscu zatem ograniczę się do uwag na temat pisania esejów, które, mam nadzieję, pomogą w skonstruowaniu porządnego eseju filozoficznego na Olimpiadę Filozoficzną.

Poniżej odniosę się do (1) zagadnienia właściwego charakteru eseju filozoficznego, (2) formy tematów, jakie będą pojawiać się w trakcie II etapu OF, (3) kryteriów oceny esejów oraz (4) kilku uwag praktycznych.

1. Esej to przede wszystkim wypowiedź akcentująca poglądy i przekonania autora pracy. Celem eseju nie jest rekonstrukcja jakiegoś problemu czy koncepcji filozoficznej, ale osobista wypowiedź, ustosunkowanie się do pewnego zagadnienia filozoficznego, połączone z próbą przekonania czytelnika do słuszności proponowanego ujęcia. Dlatego też istotnej wagi nabiera umiejętność odnajdywania problemów filozoficznych, stawiania tez oraz argumentowania, które łącznie organizują tekst, nadając mu porządek i spójność.

Nie oznacza to jednak, że esejem nazwiemy każdą pracę, która zbudowana jest na opiniach jej autora. Esej to forma. Forma to porządek, struktura. A esej filozoficzny winien być zorganizowany wokół problematyki filozoficznej. Nie da się napisać dobrego eseju filozoficznego bez umiejętności rozpoznawania problemów filozoficznych i nadawania tekstowi przemyślanej struktury. Ani kilka rzuconych uwag autora na zadany temat, ani wypis opinii, przypominający strumień świadomości, nie tworzy eseju filozoficznego.

Zatem, pisząc pracę, należy postawić sobie pytanie: „Co ja o tym sądzę?”, jednakże pamiętajmy, że TO, do czego mamy się ustosunkować, wymaga rozpoznania i przemyślenia. Co więcej, skoro esej ma zawierać

pierwiastek perswazyjny, niezmiernie istotnym jest dbałość o uczynienie pracy przejrzystą, zrozumiałą i kompetentną.

2. Tematy esejów w trakcie II etapu Olimpiady Filozoficznej będą opierały się na krótkim cytacie, bez dodatkowego komentarza czy polecenia. Uczestnicy Olimpiady będą mieli do wyboru trzy różne tematy. Cytaty będą tak dobrane, aby wynikały z nich określone problemy filozoficzne.

Autorami cytatów mogą, ale nie muszą być filozofowie, wskazani w Programie Olimpiady Filozoficznej. Uczestnicy II etapu nie będą rozliczani ze znajomości twórczości autorów cytatów, lecz ze sposobu interpretacji zawartej w nich myśli. Praca, aby została zaliczona i uzyskała wysoką punktację, nie musi zawierać odwołania do autora tematu pracy.

3. Kryteria oceny esejów są następujące: a) za interpretację tematu 0–12 punktów; b) za filozoficzne ujęcie tematu 0–12 punktów; c) za moc perswazyjną argumentów 0–12 punktów; d) za spójność pracy 0–12 punktów; za poprawność językową 0–2 punktów.

Pierwsze kryterium – **interpretacja tematu** – z formy tematu, który, jak już pisałam, nie jest poleceniem, ale cytatem, wynika konieczność jego zinterpretowania. Zadaniem uczestnika jest przedstawić jakąś spójną i przekonującą wizję rozumienia myśli zawartej w temacie. Należy zaznaczyć, że każdy temat można zinterpretować na wiele sposobów. Komisja układająca test i dokonująca wyboru tematów esejów nie przygotowuje dla komisji okręgowych dokładnego klucza (na wzór klucza maturalnego), w który uczestnik Olimpiady musi się wpisać, aby uzyskać wysoką punktację. Niemniej interpretacja cytatu musi się do niego odnosić w sposób zrozumiały i przekonujący. Dlatego też w przypadku, w którym autor pracy nie jest pewien czy jego interpretacja mieści w granicach, wyznaczonych przez treść tematu, warto pokusić się o kilka słów wyjaśnienia zastosowania takiej a nie innej interpretacji.

Zaznaczmy, że jakkolwiek cytaty nie mają „jedynie słusznej” wykładni, to nie każda interpretacja, do której autor dołączy wyjaśnienie, uzyska odpowiednią punktację. Interpretacja bowiem musi mieć czytelny związek z cytatem i w trafny sposób rozpoznawać myśl jego autora.

Kryterium w postaci **filozoficznego ujęcia tematu** podkreśla, że mamy tu do czynienia z esejem filozoficznym. Uczestnik Olimpiady ma za za-

danie rozpoznać problem filozoficzny zawarty w cytacie, napisać pracę analizującą ten problem, przy okazji stawiając jakieś tezy i przekonując do zajętego przez siebie stanowiska. Wszystko przy odwołaniach do problematyki filozoficznej. Od autora pracy wymagane jest, aby prowadząc swój wywód i prezentując własny punkt widzenia, wykorzystywał jako swoje narzędzia język filozofii, a więc pojęcia, terminy i stanowiska. Nie chodzi jednak oto, żeby uczestnik „zaatakował” odbiorcę serią pojęć i koncepcji filozoficznych zaprezentowanych w porządku historycznym – taka praca zostanie oceniona bardzo nisko ze względu na niewypełnienie pozostałych kryteriów. Wymagana wiedza filozoficzna to umiejętność rozpoznawania problemów filozoficznych, bez której trudno mówić o wypełnieniu kryterium w postaci filozoficznego ujęcia tematu. Umiejętność wykorzystywania do analizy problemu pojęć i stanowisk filozoficznych czyni pracę dodatkowo kompetentną.

Moc perswazyjna argumentów – kryterium trzecie – wynika z charakteru formy pisarskiej, jaką jest esej filozoficzny. Autor pracy zobowiązany jest do zaprezentowania jakiegoś własnego stanowiska, wymagającego nie tylko jego nazwania za pomocą terminów filozoficznych, ale także podania jakiś argumentów na jego rzecz. Zagadnienie mocy perswazyjnej argumentów nie należy przy tym do ścisłych i możliwych do precyzyjnego ujęcia. Poprawne, trafne i przekonujące argumentowanie jest sztuką, której reguły wynikają z praktyki. Jednakże o kilku istotnych kwestiach warto pamiętać. Po pierwsze, argument musi być na temat, to znaczy dotyczyć omawianego problemu i stawianych tez. Po wtóre, argument, aby był trafny, musi być poprawny logicznie, tzn. przynajmniej nie może zawierać żadnych oczywistych błędów.

Po trzecie, moc argumentów związana jest z przyjętą strategią oraz charakterem racji, na które się powołujemy. Strategii może być oczywiście wiele, ale warto przy tej okazji wspomnieć o dwóch. Pierwsza związana jest ze wspieraniem własnego stanowiska. Natomiast druga opiera się na krytyce stanowiska przeciwnego do bronionego. Strategię tę, zwaną argumentacją nie wprost, rozwijał nie kto inny, tylko Zenon z Elei.

Charakter przywoływanych racji o tyle określa ich moc, że możemy odnieść się do bardziej lub mniej przekonujących dla rozsądnych odbiorców argumentów. Na przykład, powołując się na własną opinię („bo tak mi się wydaje”) raczej nikogo nie przekonamy. Podobnie jeżeli powoła-

my się na opinię bohatera filmu czy reality show. Natomiast jeżeli odwołały się trafnie i zasadnie do wiedzy naukowej, danych empirycznych, czy względów logicznych, mamy większe szanse przekonać odbiorców. Naturalnie na tym nie kończy się repertuar możliwych odniesień – można odwoływać się do intuicji, zdrowego rozsądku, autorytetu Biblii, znanych myślicieli itp. Jednakże istotne jest, aby autor zdawał sobie sprawę z możliwych argumentów przeciw tym odwołaniom i umiał się do nich odnieść. Przykładowo, jeżeli podnosimy autorytet wiary jako argument, musimy być świadomi, że osoby niewierzące tego argumentu nie uznają. Ważne jest zatem, aby wyjaśnić, dlaczego w tym kontekście ta racja jest zasadna. Niekiedy wystarczy, żeby autor dał znać, że rozumie pewną arbitralność tego odwołania i argument ten podaje, ponieważ jest on ważny dla niego. Argumenty powinny być intersubiektywnie akceptowalne, jednak skoro mają odnosić się do opinii autora, może on jako argument przedstawić swój, siłą rzeczy, subiektywny pogląd. Innymi słowy, pisząc mogę być świadoma, że stawiane przeze mnie tezy nie zostaną powszechnie zaakceptowane, jednak mimo to mogę starać się zilustrować swój sposób rozumowania, aby, o ile to możliwe, przekonać jak największą liczbę osób.

Dochodzimy tu do istotnej kwestii, a mianowicie uczciwości intelektualnej. Autor dobrego eseju powinien być świadomy możliwych argumentów przeciw swojemu stanowisku, powinien także zdawać sobie sprawę z ich siły. Całkowite pomijanie w pracy kontrargumentów nie tylko nie wzmacnia linii argumentacyjnej autora, ale może wręcz osłabić moc perswazyjną całości. Odbiorca bowiem sam będzie formułował uwagi polemiczne i nie znajdując cienia krytycyzmu w pracy, może zniechęcić się do autora i odrzucić przekaz zawarty w eseju.

Ostatnim kryterium jest **spójność i poprawność językowa**. W kwestii spójności powiedziec należy, że podstawą jest, aby autor prezentując pewien punkt widzenia nie popadał w sprzeczność, tzn. nie głosił poglądów i nie podawał argumentów, które się wzajemnie wykluczają. Naturalnie w trakcie snucia wyводу mogą pojawić się kontrargumenty, które zostaną zbite. A zatem tym, o co w istocie tu chodzi, jest spójność reprezentowanego stanowiska.

Wydaje się, że kryterium poprawności językowej chyba nie wymaga rozbudowanych komentarzy. Praca powinna być napisana w sposób komu-

nikatywny, przy zachowaniu podstawowych reguł poprawności stylistycznej, interpunkcyjnej i ortograficznej (o ile autor nie jest dyslektykiem).

4. Poniżej przedstawię kilka uwag praktycznych na temat pisania esejów.

Po pierwsze, na drugim etapie uczestnicy Olimpiady będą mieli 150 minut na napisanie eseju. Wbrew pozorom to niedużo. Na przykład na Międzynarodowej Olimpiadzie Filozoficznej uczestnicy mają pięć godzin (choć esej pisze się tam w języku obcym). Dlatego warto wprawić się w sztuce pisania esejów wcześniej. Pamiętajcie jednak, aby zapoznać osobę, którą ewentualnie poprosicie o sprawdzenie swojej pracy, z kryteriami obowiązującymi na tym etapie OF, gdyż różnią się one od kryteriów obowiązujących na pierwszym etapie OF czy egzaminach maturalnych (zarówno z języka polskiego, jak i filozofii).

Po drugie, w eseju filozoficznym niezwykle ważny jest wybór odpowiedniej struktury i kompozycji. Rozwiązań można zastosować wiele (warto zapoznać się z esejami z Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej, zamieszczonymi w Biuletynie OF), jednak najprostsza struktura jest następująca: wstęp, rozwinięcie, zakończenie. We wstępie należy zinterpretować temat i zająć swoje stanowisko, w rozwinięciu należy podać argumenty oraz uporać się z ewentualnymi kontrargumentami, w zakończeniu należy podsumować wywód i ewentualnie spointować całość. Wszelako nawet w ramach zaproponowanego tu prostego porządku eseju można zastosować, co najmniej, dwa podejścia do wyjściowego, rozpoznanego w cytacie problemu. Można albo we wstępie postawić własną tezę (zajęcie wyraźnego stanowiska), albo przedstawić hipotezę (wstępne, robocze stanowisko), która następnie poprzez przeegzaminowanie różnych argumentów zostanie obalona lub potwierdzona. W tym wypadku ostateczne stanowisko autora zostaje ujawnione dopiero w zakończeniu. Należy przy tym pamiętać, aby we wstępie zasygnalizować odbiorcy, którą strategię się wybiera.

Ostatnia uwaga dotyczy problemów filozoficznych, stanowisk filozoficznych oraz wspierających je argumentów. Gdzie należy ich szukać? I, tym samym, jak należy przygotować się do napisania eseju filozoficznego? Upraszczając, problem filozoficzny to inaczej pytanie, charakterystyczne dla myślenia filozoficznego. W historii filozofii najważniejsze pytania filozoficzne zostały uporządkowane w podstawowe działy. Ontologia odpowiada na pytania: Czym jest rzeczywistość?, Co to znaczy istnieć?, Co jest

źródłem rzeczywistości?, Czym jest byt? itd. Epistemologia rozważa pytania: Czym jest prawda?, Co to znaczy wiedzieć?, Jakie są (i czy są) granice poznania? Co jest źródłem poznania? itd. Etyka odnosi się do takich pytań, jak: Czym jest dobro?, Czym jest sumienie?, Co to znaczy dobrze żyć?, Jaki człowiek powinien mieć stosunek do innych (ludzi, przyrody)? itp. Estetyka rozważa np. pytania: Czym jest dzieło sztuki?, Czym jest piękno?, Na czym polega doświadczenie estetyczne? Antropologia filozoficzna odnosi się do pytań: Kim jest człowiek? Na czym zasadza się godność ludzka? Czy (i/ewentualnie), co odróżnia człowieka od zwierząt?

Każde z tych pytań ilustruje pewien problem. Filozofowie rozmaicie odpowiadali na te pytania. W efekcie wytworzyły się pewne stanowiska filozoficzne. Na przykład stanowisko realizmu jest odpowiedzią na pytanie, co istnieje? Odpowiedź realisty (np. Arystotelesa) brzmi: świat czasowo-przestrzenny, który jest niezależny od postrzegającego go podmiotu. Inaczej na to samo pytanie odpowie idealista (ontologiczny), na przykład Platon, wedle którego przede wszystkim istnieje nie to, co widzisz, ale to, co może być przedmiotem myśli, a więc świat idei. Jednocześnie każdy z myślicieli zajmujących dane stanowisko przedstawiał na jego rzecz konkretne argumenty.

A zatem, przygotowując się do Olimpiady Filozoficznej warto przemyśleć podstawowe działy filozoficzne przez pryzmat problemów, jakie podejmują oraz stanowisk, jakie w ich obrębie się wytworzyły. Bogatym źródłem argumentów na rzecz poszczególnych stanowisk są rozważania filozofów na dany temat. Aby je odnaleźć, najlepiej sięgnąć do tekstów źródłowych i porządných podręczników do filozofii (w których nie tylko streszcza się stanowiska, ale również rekonstruuje się rozumowania, do nich prowadzące).

Nie oznacza to bynajmniej, że jedynymi dopuszczalnymi argumentami są te, dostarczane nam przez historię filozofii. Warto myśleć nad własnymi argumentami, obejmującymi współczesną wiedzę i kontekst społeczno-kulturowo-polityczny. Znajomość klasycznych argumentów jest pomocna o tyle, o ile ukazuje różne możliwe strategie argumentacyjne, pozwala zorientować się, np. jakie argumenty są mocne, a jakie słabe. Tak więc, czytajmy filozofów, znajmy podręczniki, ale myślimy samodzielnie!

Tematy esejów w zawodach okręgowych Olimpiady Filozoficznej

Tematy esejów w zawodach okręgowych XXV OF

Wybierz jeden z podanych niżej fragmentów dzieł filozoficznych i zbuduj na jego podstawie własny tekst, wykorzystując swoją wiedzę filozoficzną:

1) *Cokolwiek o tym mają do powiedzenia moralisci, umysł ludzki wiele zawdzięcza namiętnościom, które bezspornie wiele mu zawdzięczają nawzajem: za ich to sprawą nasz rozum doskonalili się...* (J.J. Rousseau, *Rozprawa o pochodzeniu i podstawach nierówności między ludźmi*)

2) *Ze względu na swoją naturę prawa logiki i matematyki nie mogą posłużyć jako podstawa wyjaśniania naukowego. Nie pozwalają bowiem odróżnić świata rzeczywistego od innych światów możliwych.* (R. Carnap, *Wprowadzenie do filozofii nauki*)

3) *Najbardziej przyziemną cechą człowieka jest ubieganie się o chwałę, ale to właśnie jest największą cechą jego doskonałości: choćby posiadał największe dobra na ziemi, choćby się cieszył najlepszym zdrowiem i istotnymi korzyściami, nie jest zadowolony, jeżeli nie ma szacunku u ludzi.* (Pascal, *Myśli*)

Uwaga: Esej to przede wszystkim wypowiedź akcentująca poglądy i przekonania autora pracy. Celem eseju nie jest rekonstrukcja jakiegoś problemu czy koncepcji filozoficznej, ale osobista wypowiedź, ustosunkowanie się do pewnego zagadnienia filozoficznego, połączone z próbą przekonania czytelnika do słuszności proponowanego ujęcia. Dlatego też istotnej wagi nabiera umiejętność odnajdywania problemów filozoficznych, stawiania tez oraz argumentowania, które łącznie organizują tekst, nadając mu porządek i spójność.

Tematy esejów w zawodach okręgowych XXVI OF

1) *Nie to jest, powiadam, celem państwa, aby z istot rozumnych przemienić ludzi w zwierzęta lub automaty, lecz przeciwnie – sprawić, by ich umysły i ciała należycie mogły spełniać swoje czynności, by ludzie posługiwali się rozumem wolnym oraz by nie walczyli ze sobą nienawiścią, złością lub podstępem i nie żywili względem siebie usposobienia wrogiego. A zatem celem państwa jest w gruncie rzeczy wolność.* (Spinoza)

2) *A bywa i tak, że wiele przykrości stawiamy wyżej od przyjemności, co zachodzi wówczas, gdy po przeżyciu długotrwałych boleści, spodziewamy się doznać większej przyjemności.*

Dlatego też wszelka przyjemność ze względu na swoją naturę jest dobra, ale nie każda jest godna wyboru; i podobnie wszelki ból jest złem, ale nie każdego bólu należy unikać. (Epikur)

3) *Gdyby samą świadomość można było utożsamić ze swego rodzaju stanami fizycznymi. otwarłoby to drogę do jednolitej fizycznej teorii ciała i umysłu, a tym samym może i do jednolitej fizycznej teorii wszechświata. Przeciwno czysto fizycznej teorii świadomości przemawiają wszakże tak silne racje, że taka fizyczna teoria całej rzeczywistości wydaje się raczej niemożliwa. Wprawdzie fizyka skorzystała wyrzuciwszy umysł poza nawias swych zainteresowań, tym niemniej świat może być czymś więcej niż fizyka potrafi zrozumieć.* (Thomas Nagel)

Tematy esejów w zawodach okręgowych XXVII OF

1) *Właściwa postawie racjonalistycznej wiara w rozum jest nie tylko zaufaniem do własnego rozumu, lecz także – a może przede wszystkim – do rozumu innych ludzi. Racjonalizm wiąże się zatem z przekonaniem, że drugi człowiek ma prawo być wysłuchany i ma prawo bronić swojego stanowiska.* (Karl Popper Społeczeństwo otwarte).

2) *Prawda nadaje sztuce jej właściwą wagę. Poprzez objawienie prawdy w sposób, który nie jest dany ani potocznemu poznaniu, ani nauce, sztuka nabiera wymiaru nie dającego się niczym zastąpić i do niczego innego sprowadzić.* (Władysław Stróżewski *Wokół piękna*).

3) *Nauka nie uznaje świata wartości. Jest dla niej niedostępny, więc mu zaprzecza. Stąd hegemonia nauki w kulturze pociąga za sobą, u ogółu, albo ignorowanie wartości albo świadome jej deptanie i poniewierkę.* (Henryk Elzenberg *Kłopot z istnieniem*).

Tematy esejów w zawodach okręgowych XXVIII OF

1) *Znamy jedynie cząstkę świata, który nas otacza; na podstawie tej cząstki wyobrażamy go sobie w całości. Każdy zna inną jego cząstkę, a mimo to wszyscy mają podobny jego obraz, różniący się wprawdzie w szczegółach, ale mający te same zasadnicze rysy.* (W. Tatarkiewicz, „Droga do filozofii”, w: A. Książek, „Tatarkiewicz”, Warszawa 2010, s. 93).

2) *Świat moralny podlega prawom interesu nie mniej niż świat materialny prawom ruchu. Interes jest na tej ziemi potężnym czarodziejem, zmienia on w oczach wszystkich stworzeń wszystkie przedmioty.* (Claude-Adrien Helvétius, „O umyśle”, tłum. Jadwiga Cierniak, Warszawa 1959, s. 49).

3) *Myslenie o języku nie jest nigdy w stanie wyprzedzić języka. Możemy myśleć tylko w jakimś języku i właśnie to zadomowienie naszej myśli w języku jest tą głęboką zagadką, którą język stawia myśleniu.* (Hans Georg Gadamer, „Człowiek i język”, tłum. Krzysztof Michalski, w: *Teksty: Teoria literatury, krytyka, interpretacja* 1979, nr 6(30), s.13).

ZAWODY ETAPU OKRĘGOWEGO OLIMPIADY FILOZOFICZNEJ TEST

Test etapu okręgowego XXV Olimpiady Filozoficznej

1. Przeczytaj poniższy fragment i odpowiedz na pytania zamieszczone pod tekstem.

Wolność osiągnęła punkt krytyczny, punkt w którym powodowana logiką własnego dynamizmu, może zmienić się we własne przeciwieństwo. Przyszłość demokracji zależy od urzeczywistnienia indywidualizmu, który był ideologicznym celem myśli nowożytnej od czasów odrodzenia. Kulturalny i polityczny kryzys naszej doby należy przypisać nie nadmiernemu indywidualizmowi, lecz temu, że to, co uchodzi w naszym mniemaniu za indywidualizm, stało się pustą skorupą. Zwycięstwo wolności możliwe jest tylko w wypadku przeobrażenia demokracji w społeczeństwo, w którym jednostka, jej rozwój i szczęście będą głównym dążeniem i celem kultury; w którym życie nie będzie potrzebowało usprawiedliwienia w postaci sukcesu ani w żadnej innej postaci i w którym jednostka nie będzie niczemu podporządkowana ani nie będzie przedmiotem manipulacji żadnej siły zewnętrznej, czy będzie nią państwo, czy aparat ekonomiczny; powinno to być społeczeństwo, w którym sumienie i ideały człowieka nie będą uwewnętrznieniem zewnętrznych nacisków, lecz będą naprawdę jego ideałami, wyrażającymi dążenia zrodzone ze specyfiki jego „ja”.

- A) Kto jest autorem tego fragmentu? **1 pkt**
- B) Podaj tytuł dzieła, z którego pochodzi ten fragment **1 pkt**
- C) Na czym polega, według autora, obecny kryzys? **2 pkt**
- D) Jaki charakter, Twoim zdaniem, ma zaproponowany przez niego program przezwyciężenia tego kryzysu? Krótko uzasadnij swoją odpowiedź. **3 pkt**

2. Zapoznaj się z przytoczoną definicją i wykonaj poniższe polecenia.

Nazwa wszystkich tych kierunków filozoficznych, według których świat istniejący wokół nas jest czymś wtórnym, zaś podstawowa rzeczywistość ma charakter niematerialny.

- A) Podaj ogólną nazwę tego kierunku. **0,5 pkt**
- B) Wymień przynajmniej dwie jego odmiany. **1 pkt**
- C) Wskaż ich najważniejszych przedstawicieli. **1 pkt**

3. Na czym polega „przewrót kopernikański”, o którym pisał Kant? Przedstaw krótko jego filozoficzne znaczenie. **3,5 pkt**

„Przewrót kopernikański” według Kanta
Jego filozoficzne znaczenie

4. Przedstaw dwa argumenty, które pozwalają u Arystotelesa połączyć tezę dotyczącą szczęścia z życiem rozumnym.

Teza Arystotelesa: Szczęście jest najwyższym dobrem.

- Argument 1. **2 pkt**
- Argument 2..... **2 pkt**

5. Uzupełnij następujące zdania, charakteryzujące stanowisko Hume’a. **1 pkt**

A) Natura ludzka nie ma charakteru stałego (istoty), ale jest to ogół tych właściwości, które ujawniają się poprzez działania ludzi i dają się określić na podstawie

B) Nie mogę nigdy uchwycić mojego „ja” bez jakiejś percepcji (wrażeń), dlatego „ja” jest tylko

6. Zaznacz, który z niżej wymienionych poglądów nie był głoszony przez starożytnych cyników: **1 pkt**

- A) celem ludzkiego życia jest cnota
- B) cnotę osiąga się dzięki ascezie
- C) cnota ma charakter ogólny
- D) cnoty nie można się nauczyć

7. Dopisz, wybierając spośród podanych niżej, właściwe określenia dla nauki i filozofii, tak jak rozumieli je przedstawiciele Koła Wiedeńskiego: **2 pkt**

przeżycie; wyjaśnienie zdań nauki; badanie prawdziwości zdań; falsyfikacja zdań; intuicja; badanie znaczenia zdań; system prawdziwych zdań empirycznych

A) Nauka:

B) Filozofia:

8. Wskaż autorów następujących cytatów, wybierając nazwiska z podanych niżej: 4 pkt

Popper, Rawls, Gadamer, św. Tomasz, Sartre, Kotarbiński, Merleau-Ponty, Epikur, Camus, Mounier, Tischner

A) Choć wyżej wspomniana prawda wiary chrześcijańskiej (że Bóg jest troisty i jeden) przewyższa siły rozumu ludzkiego, jednak te rzeczy, które rozum posiada z natury, nie mogą się sprzeciwić tej prawdzie.

B) (...) wszelka przyjemność ze względu na swoją naturę jest dobra, ale nie każda jest godna wyboru; i podobnie wszelki ból jest złem, ale nie każdego bólu należy unikać.

C) Osoba nie jest najcudowniejszym przedmiotem świata, który moglibyśmy poznawać z zewnątrz, jak inne przedmioty. Jest ona jedyną rzeczywistością, którą poznajemy i zarazem tworzymy od wewnątrz.

D) Mamy więc wyobrazić sobie, że angażujący się w społeczną kooperację wybierają razem, jednym wspólnym postanowieniem, zasady mające przypisywać podstawowe prawa i obowiązki oraz określić podział społecznych korzyści. Ludzie mają więc z góry decydować, jak mają uregulować wzajemne roszczenia i jaka ma być karta podstawowa ich społeczeństwa.

9. Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania zaznaczając TAK lub NIE 2 pkt

Umysł bowiem ma jakby oczy: są nimi wewnętrzne zmysły duszy, a niewątpliwe prawdy nauki są niczym przedmioty, które musi oświecić słońce, aby stały się widzianymi, jak na przykład ziemia i rzeczy ziemskie. Zaś sam Bóg jest tym, który oświeca. (Św. Augustyn, Soliloquia)

A) Czy Autor jest przedstawicielem solipsyzmu? TAK NIE

B) Czy uważa on, że cała nasza wiedza ma charakter empiryczny? TAK NIE

- C) Czy według niego prawdziwe poznanie dotyczy rzeczy ziemskich? TAK NIE
- D) Czy podstawą poznania jest, według niego, cnota? TAK NIE

10. W wolne pola wpisz brakujące informacje: **4 pkt**
, urodził się w 1844 r. w Saksonii. Początkowo studiował filologię klasyczną, czego ślady pozostały w jego dziełach filozoficznych wczesnego okresu, takich jak Wcześniej rozpoczął karierę akademicką, obejmując katedrę filologii na uniwersytecie w Bazylei. Z powodów zdrowotnych opuszcza uniwersytet i środowiska zawodowych uczonych. Od tego czasu wiecie życie samotnika i wędrowca. Tworzy swoją oryginalną koncepcję filozofii Zwrócił się także przeciwko, głosząc śmierć..... Kluczowymi tematami jego filozofii stały się również m.in: 1).....; 2).....; 3).....

11. Podaj krótką definicję następujących pojęć: **6 pkt**

A) hedonizm

B) materializm

C) predestynacja

12. Zaznacz, które poniższych wnioskowań entymematycznych (tj. z przesłanką domyślną, która powinna mieć postać implikacji) jest: a. niezawodne, b. zawodne, ale uprawdopodobniające? **3 pkt**

- A) Lampa zgasła.
 Zatem: Przepaliły się bezpieczniki.
- B) Padał deszcz.
 Zatem: Ulica jest mokra.
- C) Przepaliły się bezpieczniki.
 Zatem: Lampa zgasła.
- D) Dzisiaj jest tęgi mróz.
 Zatem: Dzisiaj jest lód na stawie.
- E) Ulica jest mokra.
 Zatem: Padał deszcz.
- F) Dzisiaj jest lód na stawie.
 Zatem: Dzisiaj jest tęgi mróz.

Koniec testu (razem: 40 punktów)

Test etapu okręgowego XXVI Olimpiady Filozoficznej

1. Wymień filozofów, o których pisze Diogenes Laertios. **4 pkt**

- a) „Za pierwszą zasadę i element uważał on to, co nieograniczone, nie określając tego ani jako powietrze, ani jako wodę, ani jako coś innego. Twierdził następnie, że zmianom podlegają tylko części, całość zaś jest niezmienna.”
- b) „A oto główne punkty jego nauki: Wszystko pochodzi z ognia i w ogień się obraca. Wszystko dzieje się zgodnie z przeznaczeniem, a rzeczy istniejące łączą się na zasadzie przeciwieństw. Wszystko jest pełne dusz i demonów.”
- c) „Poglądy zaś jego były następujące: Początkiem wszechrzeczy są atomy i próżnia. Wszystko inne jest tylko mniemaniem. Istnieje nieskończenie wiele światów, które rodzą się i giną. Nic nie może powstać z niebytu ani w niebyt się obrócić.”
- d) „Chciał wyrazić następujące poglądy: Dwojaka jest nauka filozofii, jedna praktyczna, druga teoretyczna. Praktyczna dzieli się na etykę i politykę, a w tej ostatniej mówi się o państwie i o gospodarstwie domowym.”

2. Przeczytaj fragment tekstu i odpowiedz na pytania:

„Nasz wywód krytyczny nie wyłącza też wcale tego rodzaju rzeczy (noumena), lecz raczej ogranicza zasady estetyki w tym kierunku, że nie mają się one rozciągać na wszystkie rzeczy, przez co wszystko zamieniłoby się tym samym w zjawisko, lecz ważne być mają tylko dla przedmiotów możliwego doświadczenia.

A więc przedmioty intelektu będą na tej podstawie dopuszczone, lecz przy wyraźnym zaznaczeniu następującego, nie znoszącego wyjątków prawidła: że o tych czystych przedmiotach intelektu zgoła nic określonego nie wiemy ani wiedzieć nie możemy, gdyż zarówno nasze czyste pojęcia intelektu, jak i czyste dane naoczne, dotyczą tylko przedmiotów możliwego doświadczenia, a więc samych tylko przedmiotów zmysłowych, a gdy tylko od nich się oddalimy, to pojęcia owe tracą wszelkie znaczenie”.

- a) Kto jest autorem tego tekstu? **1 pkt**
- b) W jaki sposób autor określa granice poznania? **2 pkt**
- c) Jak się ogólnie nazywa stanowisko, które reprezentuje autor wobec problemu przedmiotu poznania? **2 pkt**
- d) Jak się nazywa stanowisko przeciwne? **1 pkt**
- e) Wymień dwóch reprezentantów tego stanowiska. **2 pkt**

3. Zaznacz właściwą odpowiedź. **1 pkt**

Według starożytnych stoików apatia to:

- a) bezradność
- b) nieczułość
- c) spostrzeżenie
- d) najwyższy wzór

4. Uzupełnij następujące zdania, charakteryzujące stanowisko Johna Rawlsa. **2 pkt**

- a) Rawls, budując swoją koncepcję sprawiedliwości, nawiązuje do opracowanej m. in. przez Th. Hobbesa i J. Locke'a koncepcji
- b) W sytuacji początkowej nikt nie zna swojego statusu, zasobów ani skłonności, gdyż dla Rawlsa ważne jest ujęcie sprawiedliwości jako.....

5. Wskaż autorów następujących cytatów, wybierając nazwiska spośród podanych niżej: **4 pkt**

Z. Bauman, R. Ingarden, K. Marks, J. St Mill, J. Tischner, F. Nietzsche, H. Arendt, J. Ortega y Gasset, R. Rorty, M. Buber, B. Russell

- a) *Świat ma dwojakie oblicze dla człowieka, tak jak dwojaka może być ludzka postawa. Postawa człowieka jest dwojaka, tak jak dwojaki są podstawowe słowa, które może on wypowiadać. Podstawowe słowa nie są pojedynczymi słowami, lecz parami słów. Jednym podstawowym słowem jest para słów Ja-Ty. Drugim jest para słów Ja-Ono, przy czym, bez naruszenia słowa podstawowego, Ono może być zastąpione przez On lub Ona.*

- b) *Spółeczeństwo jest zawsze dynamicznym połączeniem dwu czynników: mniejszości i mas. Na mniejszość składają się osoby lub grupy osób charakteryzujące się pewnymi szczególnymi cechami. Natomiast masa to zbiór osób nie wyróżniających się niczym szczególnym. Tak więc pod słowem „masy” nie należy rozumieć wyłącznie czy przede wszystkim „mas robotniczych.”*
- c) *Życie nowoczesnego człowieka nie jest mu dane, ale zadane. Jest zadaniem do wykonania, wymagającym coraz większych starań i wciąż nowych wysiłków. Położenie człowieka w okresie „płynnej” nowoczesności lub „lekkiego” kapitalizmu uwydatniło jeszcze powszechność owego sposobu życia.*
- d) *Nauka, która przyjmuje jako podstawę moralności użyteczność, czyli zasadę największego szczęścia, głosi, że czyni są dobre, jeżeli przyczyniają się do szczęścia, złe, jeżeli przyczyniają się do czegoś przeciwnego. Przez szczęście rozumie się przyjemność i brak cierpienia; przez nieszczęście – cierpienie i brak przyjemności.*

6. Zaznacz właściwą odpowiedź.

1 pkt

Zdaniem Pascala: „Wielkość człowieka jest wielka w tym, że

- a) zna swoją wielkość.”
 b) zna swoją nędzę.”
 c) zna swoje przeznaczenie.”
 d) zna swój umysł.”

7. Uzupełnij poniższą, niepełną informację:

6 pkt

..... (1889–1976), niemiecki filozof związany z Uniwersytetami w Magdeburgu i Fryburgu. Jako uczeń Husserla bywa wpisywany w nurt, jednak jego najbardziej znane dzieło, wydane w 1927 r. „.....”, jest raczej krytycznym wykorzystaniem owej metody. Zadaniem filozofii jest, według niego, badanie „bytu jako bytu”, co ma oznaczać badanie „bytu w jego byciu”. Ważnym elementem tego filozoficznego stanowiska są również koncepcje: „bycia ku” oraz „.....”

Jego filozofia znalazła szeroki oddźwięk wśród filozofów francuskich, a on sam jest uważany za jednego z twórców

8. Połącz zdania zawierające błędy logiczne z podanymi niżej nazwami tych błędów: **6 pkt**

- a) X: „Nie mogę porzucić dla ciebie mojej pracy! ”
Y: „Oczywiście, że możesz. Wystarczy, że złożysz wymówienie. ”
Błąd:
- b) „Jeżeli nie jesteś z nami, to jesteś przeciwko nam. ”
Błąd:
- c) „Kogo bardziej kochasz: mamusię czy tatusia? ”
Błąd:
- d) „Antypozytywizm to zwrot przeciwko pozytywizmowi. ”
Błąd:
- e) „Miłość to taka rzecz pomiędzy dwojgiem ludzi. ”
Błąd:
- f) „Pana esbecka przeszłość dyskredytuje pana wiarygodność w każdej kwestii. ”
Błąd:

1. *non sequitur* (nie wynika)
2. *ignotum per ignotum* (nieznane przez nieznane)
3. *argumentum ad personam* (argument odnoszący się do osoby)
4. przesunięcie kategorialne
5. pytanie złożone
6. ekwiwokacja

9. Wyjaśnij, na czym polega: **4 pkt**

- a) Koherencyjna koncepcja prawdy
- b) Pragmatyczna koncepcja prawdy

10. Które z podanych niżej określeń nie odnoszą się do koncepcji dziejów u Hegla: **1 pkt**

- a) bieg dziejów zależy od przypadku
- b) dzieje to postęp w uświadomieniu sobie wolności
- c) rozwój materialny jest warunkiem postępu wolności
- d) bieg dziejów jest rozumny

11. Zredaguj treść następujących haseł do encyklopedii filozoficznej:

Zasada abstrakcji według Locke'a **3 pkt**

.....
Ahinsa **3 pkt**

.....
Utopia **3 pkt**

.....

12. Czym jest dzieło sztuki, według Romana Ingardena? Zaznacz właściwą odpowiedź. **1 pkt**

- a) twór czysto materialny
- b) twór intencjonalny
- c) twór tylko idealny
- d) tylko wyraz geniuszu artysty

13. W jaki sposób wyjaśnia św. Augustyn kwestię stworzenia świata, aby uniknąć błędu ad infinitum (wyjaśnianie w nieskończoność). **3 pkt**

Koniec testu (razem: 50 punktów)

Test etapu okręgowego XXVII Olimpiady Filozoficznej

1. Podaj krótką charakterystykę wymienionych niżej pojęć greckich i wskaż przynajmniej jednego filozofa, dla którego miały one szczególne znaczenie. **6 pkt**

Pojęcie	Jego charakterystyka	Filozof
arche		
logos		
nous		

2. Od lat toczy się spór, czy Sokratesa można zaliczyć do sofistów. Jakie racje przemawiają za tym, że można uznać go za sofistę, i jakie są kontrargumenty? Wskaż jeden argument za i przeciw. **2 pkt**

- A) Sokrates podobnie jako sofisci
- B) Sokrates inaczej niż sofisci

3. Zaznacz, która charakterystyka katharsis **nie odpowiada** funkcji, jaką wyznaczył jej Arystoteles w tragedii: **1pkt**

- A) Katharsis to oczyszczenie poprzez uczucie podziwu dla bohatera
- B) Katharsis to oczyszczenie poprzez współodczuwanie z bohaterem
- C) Katharsis to oczyszczenie poprzez śmiech
- D) Katharsis to oczyszczenie poprzez wzbudzenie litości i trwogi

4. Przeczytaj uważnie poniższy tekst i wykonaj polecenie znajdujące się pod tekstem.

Człowiek, sługa i tłumacz przyrody, tyle może zdziałać i zrozumieć, ile z ladu przyrody spostrzeganiem lub umysłem zdoła uchwycić; poza tym nic nie wie i nic więcej nie może. Wiedza i potęga ludzka to jedno i to samo, gdyż nieznanomość przyczyn pozbawia nas skutku. Nie można bowiem przyrody zwyciężyć inaczej niż przez to, że się jej słucha, i to, co przy rozważaniu gra rolę przyczyny, w działaniu staje się niejako regułą.

(F. Bacon, „Novum Organum”)

Wymień dwa argumenty, które służą Baconowi do uzasadnienia twierdzenia, że „wiedza i potęga ludzka to jedno”:

2 pkt

Argument pierwszy:

Argument drugi:

5. Czy zgadzasz się z tym twierdzeniem Bacona? Podaj swoje argumenty „za” albo „przeciw”:

4 pkt

Twoje stanowisko:..... Argumenty:

1.

2.

6. Wskaż autorów poniższych tekstów:

2 pkt

Pozostaje więc jedynie idea Boga, nad którą należy się zastanowić, czy nie ma w niej czegoś takiego, co by nie mogło pochodzić ode mnie samego. Przez nazwę Bóg rozumiem pewną substancję nieskończoną, niezależną, o najwyższym rozumie i mocy, która stworzyła mnie samego i wszystko inne, co istnieje, o ile istnieje. Otóż te wszystkie przymioty są tak wielkie, że im uważniej się nad nimi zastanawiam, tym bardziej niemożliwymi mi się wydaje, by mogły pochodzić ode mnie samego. Musi się więc na podstawie tego, co powiedziałem... dojść do wniosku, że Bóg koniecznie istnieje .

Autorem jest:

Już w samych rzeczach zmysłowych znajdujemy bowiem porządek przyczyn sprawczych; nie znajdujemy jednak (nie jest to bowiem możliwe), aby coś było przyczyną sprawczą samego siebie, ponieważ w takim wypadku bytowałoby wcześniej od siebie samego, co (właśnie) jest niemożliwe. (...) Nie jest też możliwe, aby w porządku przyczyn sprawczych postępować w nieskończoność, ponieważ we wszystkich uporządkowanych przyczynach sprawczych, pierwsza jest przyczyna czegoś pośredniego, a to, co pośrednie jest przyczyną ostatniego (...). Usuwając zaś przyczynę – usuwa się też i skutek. Jeśli więc nie byłoby pierwszej – w porządku przyczyn sprawczych – nie będzie też ostatniej ani pośredniej. (...) . Konieczne jest więc przyjęcie jakiejś pierwszej przyczyny sprawczej, którą wszyscy nazywają Bogiem.

Autorem jest:

7. Na czym, Twoim zdaniem, polega główna różnica w podejściu tych autorów do kwestii dowodzenia istnienia Boga? **2 pkt**

.....

8. Kant wyróżnił następujące sądy: analityczne *a priori*, syntetyczne *a posteriori* oraz syntetyczne *a priori*. Scharakteryzuj podane niżej zdania wedle wyróżnionych typów sądów. **6 pkt**

A) W Polsce mieszka prawie 38,5 miliona ludzi.

Jest to sąd

B) Każdy kwadrat jest prostokątem, natomiast nie każdy prostokąt jest kwadratem.

Jest to sąd

C) Trzy pomnożone przez siedem daje dwadzieścia jeden.

Jest to sąd

9. Uzupełnij podane niżej twierdzenie Schopenhauera: **1 pkt**
Wola życia to coś, co nie podlega wyjaśnieniu, lecz na czym

10. W ujęciu Bergsona, intuicja to, zaznacz właściwą odpowiedź: **1 pkt**

A) Sposób wyodrębnienia przedmiotu poznania.

B) Wniknięcie w głąb przedmiotu poznania.

C) Ujęcie przedmiotu poznania w sposób symboliczny.

D) Ujęcie przedmiotu poznania przez coś, co nim nie jest.

11. W wolne pola wpisz brakujące informacje: **4 pkt**

Na początku XX w. Rudolf Carnap stworzył kryterium naukowości, według którego dane twierdzenie, aby mogło zostać uznać za prawdziwe lub fałszywe, musiało najpierw zostać zaklasyfikowane do twierdzeń sensownych, tj. odnoszących się do danych Następnie za pomocą indukcji przechodziło proces, który stwierdzał, czy jest ono prawdziwe (lub prawdopodobne) czy fałszywe. Pogląd ten zakwestionował, który uznał, że indukcja jest zawodna, ponieważ odnalezienie określonej liczby przykładów, potwierdzających daną tezę nie może dać nam nigdy pewności, że stanowi ona ogólne i uni-

wersalne prawo. Z tego powodu uznał, że dane twierdzenie możemy jedynie poddać procedurze

12. Na czym polega estetyczny typ życia wg Kierkegaarda? Zaznacz właściwą odpowiedź. **1 pkt**

A) To życie, które skupia się na wyobrażeniach, cechuje się brakiem stabilności i egoizmem.

B) To życie, które ceni kontemplację, np. dzieł sztuki, teorii naukowych i filozoficznych.

C) To życie, które cechuje poczucie odpowiedzialności, również za innych ludzi.

D) To życie głęboko religijne, które w Bogu widzi źródło piękna i dobra.

13. Dopisz, wybierając z podanych niżej nazwisk, (po dwóch) przedstawicieli wymienionych nurtów filozoficznych **6 pkt**

William James, Hans-Georg Gadamer, Otto Neurath, Paul Ricoeur, Max Scheler, Martin Buber, Jean-Paul Sartre, Emmanuel Levinas, Rudolf Carnap, Charles Sanders Peirce, Roman Ingarden, Albert Camus.

hermeneutyka

fenomenologia

pragmatyzm

filozofia dialogu

pozytywizm logiczny

egzystencjalizm

14. Podaj krótką definicję następujących pojęć: **6 pkt**

Solipsyzm

Nominalizm

15. Jan prawdziwie zapowiedział swej szefowej: **2 pkt**

Jeżeli zdam w lipcu na matematykę oraz na (co najmniej jedno) filozofię lub socjologię, to w październiku rzucę pracę i wezmę się do nauki.

W październiku okazało się zaś, że Jan pracuje tam, gdzie pracował, pomimo tego, że w lipcu dostał się na filozofię. W związku z tym:

Zaznacz właściwą odpowiedź.

- A) Jan nie dostał się w lipcu na matematykę, ani na socjologię
- B) Jan nie dostał się w lipcu na matematykę, ale dostał się na socjologię
- C) nie wiadomo, czy Jan dostał się w lipcu na matematykę, ale wiadomo, że nie dostał się na socjologię
- D) nie wiadomo, czy Jan dostał się w lipcu na socjologię, ale wiadomo, że nie dostał się na matematykę

16. Zdania *Wojna Burska nie rozpoczęła się w 1899 r.* i *Wojna Burska nie rozpoczęła się w 1900 r.*

Zaznacz właściwą odpowiedź:

2 pkt

- A) nie mogą być zarazem prawdziwe, ale mogą być zarazem fałszywe
- B) nie mogą być zarazem fałszywe, ale mogą być jednocześnie prawdziwe
- C) nie mogą być ani zarazem prawdziwe, ani fałszywe
- D) mogą być prawdziwe, i mogą być fałszywe

17. Z poniższej pary zdań:

2 pkt

Niektórzy pszczelarze są artystami. Żaden pszczelarz nie jest filozofem.

Zaznacz właściwą odpowiedź:

- A) niektórzy filozofowie nie są artystami
- B) niektórzy artyści nie są filozofami
- C) niektórzy artyści są filozofami
- D) żadne z powyższych

Koniec testu (razem: 50 punktów)

Test etapu okręgowego XXVIII Olimpiady Filozoficznej

1. W filozofii starożytnych sceptyków pojęcie „epoché” oznaczało: **1 pkt**

Zaznacz właściwą odpowiedź:

- a) stan wewnętrznego spokoju
- b) równoważność argumentów za i przeciw danej tezie
- c) wstrzymanie się od wydawania sądów
- d) ostatnią epokę w historii świata

2. Opisz, na czym polega i czego ma dowodzić sformułowany przez Zenona z Elei paradoks wyścigu Achillesea i żółwia. **3 pkt**

3. Zredaguj treść krótkich haseł do encyklopedii filozoficznej, wyjaśniających znaczenie następujących pojęć: **6 pkt**

reizm
anamneza
iluminacja

4. Uzupełnij poniższą notkę biograficzną: **7 pkt**

..... (1712–1778), urodził się w, ale filozoficzną sławę zdobył we Francji. W 1750 roku, za namową Diderota, wziął udział w ogłoszonym przez Akademię w Dijon konkursie, dotyczącym odpowiedzi na pytanie: „Czy odnowienie nauk i sztuk przyczyniło się do odnowienia?”. Odpowiedź, której udzielił w „Rozprawie o naukach i sztukach”, była Do jego najważniejszych dzieł należą „Rozprawa o pochodzeniu i podstawach między ludźmi” oraz „Umowa", w której dokonał rozróżnienia między wolą, a wolą ogółu.

5. Wskaż autorów następujących cytatów, wybierając nazwiska filozofów z podanej niżej listy: **4 pkt**

J. Tischner, J.G. Fichte, Plotyn, G.W.F. Hegel, Empedokles, E. Mounier, T. Kuhn, K.R. Popper, K. Marks, N. Machiavelli, F. Nietzsche, M. Scheller

Cytaty:

a) „Istnieje moralność panów i niewolników; dodam od razu, że we wszystkich wyższych i mieszanych kulturach napotkać można również próby łączenia obydwu form, jeszcze częściej ich pomieszania, a zarazem i obopólny brak zrozumienia, a czasem nieprzejednane istnienie obok siebie – nawet w tym samym człowieku, wewnątrz jednej duszy.”

b) „Musicie bowiem wiedzieć, że dwa są sposoby prowadzenia walki: jeden – prawem; drugi – siłą; pierwszy sposób jest ludzki, drugi zwierzęcy, lecz ponieważ częstokroć pierwszy nie wystarcza, wypada uciekać się do drugiego.”

c) „Absolut jest duchem; jest to najwyższa definicja absolutu. Można powiedzieć, że odnalezienie tej definicji, zrozumienie jej sensu i treści było absolutną tendencją całej kultury i filozofii – do tego punktu zdążyła cała religia i nauka; i jedynie na podstawie tego dają się pojąć dzieje świata.”

d) „Tego, co się dzieje w trakcie rewolucji naukowych, nie można jednak sprowadzić do reinterpretacji poszczególnych, dobrze ustalonych faktów. Po pierwsze, fakty nie są jednoznacznie ustalone.”

6. Zaznacz prawidłową odpowiedź:

1 pkt

Św. Anzelm z Canterbury sformułował argument na rzecz istnienia Boga znany w historii filozofii jako:

- a) dowód kosmologiczny
- b) dowód ontologiczny
- c) zakład Anzelma
- d) dowód teleologiczny

7. Do podanych niżej tez, dotyczących teorii przyczynowości, dopisz, wybrane z załączonej obok listy, nazwisko filozofa, który głosił poglądy scharakteryzowane w danej tezie:

4 pkt

Lista filozofów:

- a) G.W. Leibniz; b) D. Hume, c) I. Kant, d) Arystoteles

Tezy dotyczące przyczynowości:	Nazwisko filozofa
I) Należy wyróżnić cztery rodzaje przyczyn: sprawczą, celową, materialną i formalną, przy czym każda z nich odnosi się do innych własności danej rzeczy.
II) Przyczynowość nie istnieje niezależnie od podmiotu poznającego, ponieważ jest jedną z kategorii intelektu stanowiących aprioryczne formy warunkujące poznanie.
III) Nie jesteśmy w stanie zaobserwować związku koniecznego między dwoma zdarzeniami, a jedynie powtarzające się następstwo czasowe, które prowadzi do nawyku nazywania pierwszego z tych zdarzeń przyczyną i oczekiwania, że nastąpi po nim drugie, nazywane przez nas skutkiem.
IV) Proste i niepodzielne substancje nie mogą podlegać oddziaływaniu ze strony przyczyn zewnętrznych, ponieważ skutek takiego oddziaływania zawsze jest zmianą, która polega na ruchu poszczególnych części i wymaga istnienia wewnętrznej złożoności bytu.

8. Zaznacz twierdzenie, które najlepiej oddaje stanowisko Kartezjusza, dotyczące umysłu: **1 pkt**

- a) Umysł to złożenie formy i materii
- b) Umysł to inaczej rzecz rozciągła
- c) Umysł to substancja myśląca
- d) Umysł to substancja prosta i nieskończona

9. Wyjaśnij, co znaczy twierdzenie „esse est percipi” i przez kogo zostało ono sformułowane? **5 pkt**

- a) Autor:
- b) Znaczenie:.....
- c) W jaki sposób autor uzasadniał swoje twierdzenie?

10. Która z podanych poniżej klasyfikacji rodzajów władzy odpowiada proponowanej przez Monteskiusza koncepcji trójpodziału władzy państwowej? Zaznacz prawidłową odpowiedź: **1 pkt**

- a) władza ustawodawcza, władza sądownicza, władza prawodawcza
- b) władza wykonawcza, władza prawodawcza, władza federatywna
- c) władza prawodawcza, władza ustawodawcza, władza wykonawcza
- d) władza prawodawcza, władza wykonawcza, władza sądownicza

11. Przeczytaj poniższy fragment i odpowiedz na pytania zamieszczone pod tekstem: **6 pkt**

„Moja teza jest zatem następująca: właśnie doskonałość, z jaką w XIX wieku zorganizowano pewne dziedziny życia, spowodowała to, że korzystające z owych dobrodziejstw masy nie uważają ich już za organizację, lecz za element przyrody. Tak też można wyjaśnić demonstrowany przez masy, absurdalny stan ducha: nie interesuje ich nic poza własnym dobrobytem, a jednocześnie nie mają poczucia więzi z przyczynami tego dobrobytu. Zdobywcy cywilizacji nie odbierają jako cudownych, genialnych konstrukcji, których istnienie należy pieczołowicie podtrzymywać; wierzą więc tylko, że ich rola sprowadza się do wymagania istnienia tych ostatnich, jak gdyby chodziło o przyrodzone prawa. W zamieszkach wywołanych brakiem żywności masy ludowe domagają się zazwyczaj chleba; i często zdobywają go, niszcząc piekarnie. Może to posłużyć jako symbol stosunku, oczywiście przy zachowaniu należytych proporcji, współczesnych mas do cywilizacji, która je żywi”.

- a) Kto jest autorem tego fragmentu? **1 pkt**
- b) Z jakiego dzieła pochodzi przytoczony fragment? **1 pkt**
- c) Na czym, zdaniem autora, polega różnica między przyrodą a cywilizacją? **2 pkt**
- d) Czy zgadzasz się z przedstawioną krytyką społeczeństwa masowego? (tak/nie). Odpowiedź uzasadnij przedstawiając własny argument.(2–3 zdania): **2 pkt**

12. Uzupełnij podane niżej twierdzenia Ludwiga Wittgensteina, pochodzące z „Traktatu logiczno - filozoficznego”: **2 pkt**

- a) teza 1.1. Świat jest ogółem, nie rzeczy.
b) teza 5.6. Granice mego oznaczają granice mego świata.

13. Zaznacz, które spośród podanych poniżej zdań, nie są zdaniami w sensie logicznym oraz wyjaśnij dlaczego. **3 pkt**

- a) Marek Kondrat zagrał główną rolę w kultowym filmie „Dzień świra”.
b) Czy pójdziesz ze mną do kina?
c) Jestem w sali egzaminacyjnej.
d) „Klaudiusz” jest imieniem jednego z cesarzy Rzymskich.
e) Samochód wyprzedził tramwaj.

14. W podanych poniżej rozumowaniach występują błędy. Wyjaśnij, na czym one polegają oraz podaj nazwę każdego z nich. **6 pkt**

A)

Człowiek jest istotą towarzyską.

Towarzyskość u człowieka związana jest ze społecznym charakterem życia człowieka.

Zatem człowiek jest istotą społeczną.

B)

Filozofia związana jest z krytycznym myśleniem.

Krytycyzm prowadzi do konfliktów.

Zatem filozofia jest konfliktogenna.

C)

Niektórzy ludzie są nieprofesjonalni.

Zatem niektórzy lekarze są złymi ludźmi.

Koniec testu (razem: 50 punktów)

Klucze odpowiedzi do testów etapu okręgowego

Klucz odpowiedzi do testu zawodów okręgowych XXV Olimpiady Filozoficznej

1. A) Erich Fromm
B) Ucieczka od wolności
C) np.: na zniszczeniu wolnej jednostki, władzy autorytetów, rezygnacji z wolności
D) np.: jest to program polityczny, ew. etyczny, kulturowy; ma charakter utopijny albo realistyczny... nie można go zrealizować, ponieważ...
2. A) Idealizm
B) Np. obiektywny i subiektywny (także transcendentalny)
B) Platon, Berkeley (Husserl)
3. 1. to nie umysł stosuje się do przedmiotów, ale przedmioty do umysłu
2. zasada ta, która zapewniła sukcesy nauce eksperymentalnej, może pomóc metafizyce stać się nauką
4. 1. Celem człowieka jest życie (działanie) zgodne z rozumem, dobrem i najwyższym dobrem (szczęściem) jest osiągnięcie tego celu
2. Szczęście osiąga się dzięki poznaniu właściwej nam średniej miary, na jej poznaniu i przestrzeganiu polega życie rozumne.
5. A) obserwacji (doświadczenia)
B) więzłą (zbiorem) percepcji (wrażeń)
6. C
7. A) nauka: badanie prawdziwości zdań, system prawdziwych zdań empirycznych

B) filozofia: wyjaśnienie zdań nauki, badanie znaczenia zdań

8. A) św. Tomasz; B) Epikur; C) Mounier; D) J. Rawls
9. A) nie; B) nie, C) nie; D) tak
10. F. Nietzsche; „Niewczesne rozważania” („Narodziny tragedii”); życia; chrześcijaństwu; Boga; np.: 1) woła mocy 2) przewartościowanie wartości 3) nadczłowiek.
11. A) dążenie do własnej przyjemności jako celu samego w sobie;
B) pogląd głoszący, że świat składa się wyłącznie z materii;
C) doktryna głosząca, że niektórzy ludzie rodzą się jako przeznaczeni do zbawienia lub potępienia i nawet dobre uczynki nie pomogą im uniknąć swego losu;
12. A) b; B) a; C) a; D) a; E) b; F) b

Klucz odpowiedzi do testu zawodów okręgowych XXVI Olimpiady Filozoficznej

1. a) Anaksymander b) Heraklit C) Demokryt (można także uznać Leukipposa) D) Arystoteles
2. a) I. Kant
b) granice poznania wyznaczone są przez doświadczenie, czyste przedmioty (noumeny) leżą poza granicami możliwego doświadczenia
c) idealizm (ew. transcendentalizm, idealizm transcendentalny)
d) realizm poznawczy (ew. empiryzm)
e) np.: Arystoteles, św. Tomasz (ew. Locke)
3. b)
4. a) umowy społecznej; b) bezstronności

5. a) M. Buber; b) J. Ortega y Gasset; c) Z. Bauman; d) J.S. Mill
6. b)
7. Martin Heidegger; fenomenologia; „Bycie i czas”; „bycie ku śmierci”, np.: troska, np. Dasein itp. – lub inne ważne pojęcia z filozofii Heideggera; egzystencjalizm
8. a) 6; b) 1; c) 5; d) 2; e) 4; f) 3
9. a) wewnętrzna spójność teorii; b) jako użyteczność poznawcza;
10. a) i c)
11. Rozwinięcie następujących tez:
- a) proces abstrahowania, odrzucenie cech przypadkowych i efekt tego procesu (pojęcia ogólne);
 - b) Poszanowanie wszelkiego życia, zasada moralna zakazująca przemocy, postawa biernego oporu;
 - c) tytuł dzieł Th. Morusa (XVI w.) ogólnie: projekt doskonałego ustroju politycznego albo doskonałego świata, rzeczywistości, której nie ma.
12. b)
13. Wiąże się to z koncepcją czasu: Bóg stworzył świat z czasem a nie w czasie. Zamyka to proces wyjaśniania i pozbawia sensu pytanie: „Co robił Bóg przed stworzeniem świata?”

Klucz odpowiedzi do testu zawodów okręgowych XXVII Olimpiady Filozoficznej

1. arche – zasada, początek; presokratycy np. Tales
logos – mowa, język, rozum, prawo; np. Heraklit, Arystoteles, Platon
nous – umysł, intelekt, rozumna część duszy; np. Anaksagoras, Platon, Arystoteles
2. A) Np.: Był nauczycielem, ew. nauczał retoryki i dialektyki
B) Np.: Nie pobierał wynagrodzenia; wystrzegał się manipulacji prawdą
3. C)
4. Arg.1. np. człowiek opanowuje przyrodę na podstawie swojej wiedzy.
Arg.2. np. wiedza to poznawanie przyczyn, a poznanie przyczyn pozwala na przewidywanie i tym samym prowadzi do opanowania przyrody.
5. Np. arg. za: – opanowanie przyrody pozwala na przeciwdziałanie naturalnym katastrofom; wynalazki techniczne ułatwiają ludziom życie
Np. arg. przeciw: opanowanie przyrody doprowadziło do jej nadmiernej eksploatacji.
6. 1. Kartezjusz (Descartes); 2. Św. Tomasz
7. Np.: Podejście Kartezjusza jest racjonalistyczne i subiektywne
Św. Tomasz odwołuje się do doświadczenia i zasady przyczynowości
8. A) Sąd syntetyczny a posteriori
B) Sąd analityczny a priori
C) Sąd syntetyczny a priori
9. ...opiera się (co jest podstawą) np. wszelkie wyjaśnianie.

10. B)

11. empirycznych; weryfikacji; Popper, falsyfikacji

12. A)

13. *hermeneutyka* – Ricoeur, Gadamer; *fenomenologia* – Scheler, Ingarden; pragmatyzm – James, Peirce; *filozofia dialogu* – Buber, Levinas; *pozytywizm logiczny* – Carnap, Neurath; *egzystencjalizm* – Sartre, Camus

14. 1. Np.: – stanowisko, zgodnie z którym jedynym bytem lub jedynym przedmiotem poznania jest „ja”; skrajny egoizm/subiektywizm np. Berkeley;

2. Np.: – stanowisko uznające pierwszeństwo nazw (pojęć) przed rzeczą/ stanowisko w sporze o uniwersalia; nominalizm naukowy (nauka zajmuje się nie rzeczami lecz teoriami, twierdzeniami); nominalizm logiczny itp.

15. D)

16. B)

17. B)

Klucz odpowiedzi do testu zawodów okręgowych XXVIII Olimpiady Filozoficznej

1. c)

2. Achilles pozwala wystartować żółwiowi w połowie trasy. Za każdym razem, gdy Achilles pokona jakiś odcinek trasy, żółw w tym czasie przesunie się do przodu o połowę długości pokonanej przez Achillesa. Paradoks miał dowodzić, iż ruch jest złudzeniem.

3. a) Pogląd filozoficzny sformułowany przez T. Kotarbińskiego: realnie istnieją tylko konkretne rzeczy, dlatego w języku nazwy pozorne należy zastępować nazwami rzeczy konkretnych
b) Forma poznania u Platona, polegająca na tym, że dusza rozpoznaje rzeczy poprzez przypominanie sobie idei, które dusza poznała zanim połączyła się z ciałem.
c) Poznanie prawdy dzięki oświeceniu nadprzyrodzonym światłem, udzielanym ludzkiej duszy przez Boga. Koncepcja iluminacji wywodzi się z filozofii św. Augustyna.
4. Jean-Jacques Rousseau; Genewie; obyczajów; negatywna; nierówności; społeczna; powszechna.
5. a) F. Nietzsche; b) N. Machiavelli; c) G.W.F. Hegel; d) Th. Kuhn
6. b)
7. I – d; II – c; III – b; IV – a
8. c)
9. a) George Berkeley
b) istnieć znaczy być postrzeganym, nasze poznanie nie wykracza poza granice naszej zmysłowości (postrzegania).
c) Postrzegamy jedynie własne idee i wrażenia, dlatego nie może istnieć nic co nie jest postrzegalne, czyli co nie istnieje w moim, albo w innym, potężniejszym umyśle.
10. d)
11. a) José Ortega y Gasset
b) „Bunt mas”
c) trwanie cywilizacji wymaga ciągłego wysiłku jej podtrzymywania, natura istnieje samodzielnie;
d) własne argumenty uczniów

12. a) faktów; b) języka

13. b) podane pytanie nie odnosi się do stanu rzeczy, którego prawdziwość lub fałszywość moglibyśmy orzec, ponieważ jego celem jest wykreowanie pewnego stanu rzeczy

c) w zdaniu występuje zaimek zwrotny, który czyni zdanie okazjonalnym (jest prawdziwe lub fałszywe w zależności od tego, kto je wypowiada)

e) zdanie jest wieloznaczne i dlatego nie można określić jego wartości logicznej

14. A) Błędne koło: nie można przyjąć wniosku bez uprzedniego jego zaakceptowania.

B) Błąd ekwiwokacji: słowo „krytycyzm” użyte jest w dwóch różnych znaczeniach.

C) Błąd formalny: wniosek nie wynika z przesłanki.

Tematyka eliminacji zawodów drugiego stopnia

Egzamin na drugim etapie polega na napisaniu eseju, którego tematem jest zaproponowany do wyboru (spośród trzech) cytat oraz na rozwiązaniu testu, składającego się z zadań wielokrotnego wyboru i pytań otwartych. Tematy pracy pisemnej i testu sformułowane są na podstawie niżej wymienionych zagadnień wyjściowych ujętych w cztery bloki tematyczne.

Poza wymienionymi szczegółowymi zagadnieniami problemowymi, zakłada się tu wiedzę z zakresu podstawowych dyscyplin filozoficznych (ontologii, epistemologii, etyki, estetyki, antropologii filozoficznej, filozofii polityki, logiki) i problematyki z nimi związanej (podstawowe pytania związane z poszczególnymi dyscyplinami filozoficznymi).

Pierwszy blok tematyczny

1. Filozofia w epoce przedsokratejskiej (Tales z Miletu, Anaksymander, Anaksymenes, Heraklit z Efezu, pitagorejczycy, Parmenides z Elei, Zenon z Elei, Demokryt z Abdery, Empedokles) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów, zagadnień i pojęć: *arche, logos, harmonia, kosmos, problem tożsamości i zmienności (wariabilizm) bytu, zagadnienie miłości*.

2. Wielkie tradycje religijne i światopoglądowe oraz ich podstawy filozoficzne ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień i pojęć: *tradycja judeochrześcijańska (monoteizm, relacja Bóg – człowiek, zasady moralne), taoizm (zasada wu-wei), hinduizm (Bhagavadghita, zasada ahinsy), buddyzm (cztery szlachetne prawdy, zasada ahinsy)*.

3. Filozofia Sokratesa i działalność sofistów ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *spór w wymiarze epistemologicznym (obiektywizm – subiektywizm, absolutyzm – relatywizm) oraz etycznym (absolutyzm i relatywizm etyczny), intelektualizm etyczny, koncepcje polityczne i estetyczne sofistów*.

4. Filozofia Platona oraz neoplatonizm (Filon z Aleksandrii, Plotyn) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów, zagadnień i pojęć: *teoria idei, koncepcja państwa, piękna i miłości, uzgodnienie doktryny stworzenia z platonizmem, koncepcja emanacjonizmu, mistycyzm, ekstaza*.

5. Filozofia Arystotelesa i arystotelizm (Awicenna, Majmonides) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *koncepcja filozofii pierwszej i filozofii praktycznej, podstawowe zagadnienia etyczne, wspólnota polityczna i formy ustrojowe, koncepcja sztuki*.

6. Starożytne koncepcje etyczne (epikureizm, stoicyzm, pirronizm i cynizm) oraz wspierające je założenia ontologiczne i antropologiczne, ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *koncepcje szczęścia, stanowisko hedonizmu, koncepcja natury i miejsca człowieka w świecie, problem naturalizmu, ćwiczenia duchowe, stanowisko kosmopolityzmu, argumenty sceptyków przeciw pewności poznania (względność poznania)*.

7. Filozofia św. Augustyna ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień: *koncepcja duszy i poznania, koncepcja stworzenia świata i koncepcja dziejów*.

8. Filozofia św. Tomasza ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *koncepcja bytu, człowieka i społeczeństwa, kosmologiczne dowody na istnienie Boga a dowód ontologiczny Św. Anzelm, rodzaje praw, koncepcja państwa i typów ustrojów*.

9. Problemy filozofii średniowiecznej ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów, zagadnień i pojęć: *postawa credo quia absurdum i credo ut intelligam, dwie drogi św. Tomasza, spór o uniwersalia (skrajny realizm pojęciowy, umiarkowany realizm pojęciowy, konceptualizm, nominalizm)*.

10. Filozofia przełomu średniowiecza i nowożytności ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień: *koncepcji nowożytnej nauki (F. Bacon), koncepcji państwa (N. Machiavelli) oraz utopii społecznych (T. Morus, F. Bacon)*.

Literatura źródłowa

Św. Anzelm, *Proslogion* (r. 2);

Arystoteles, *Etyka Nikomachejska* (ks. I, r. 1, 2, 4, 5, 7, 9–11, 13), *Metafizyka* (IV, par. 1–2, E);

Św. Augustyn, *Państwo Boże* (17, 19), *Wyznania* (11);

Marek Aureliusz, *Rozmyślania* (II, V);

Epiktet, *Diatryby* (I, II, VI);

Epikur, *List do Menoikeusa*;
N. Machiavelli, *Książę* (XV–XXVI);
Platon, *Menon, Obrona Sokratesa, Państwo*, (Ks.VII), *Uczta*;
Sekstus Empiryk, *Zarysy pirrońskie* (Księga I, Księga II, p. 3–10, Księga III, p. 21–24);
Św. Tomasz, *Byt i istota* (Wstęp, I, IV), *Suma filozoficzna* (Contra Gentiles: I, III, VII), *Suma teologii* (cz. I, kom. I – III).

Drugi blok tematyczny

11. Nowożytny racjonalizm i jego krytycy (R. Descartes, B. Spinoza, G.W. Leibniz, B. Pascal) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów, zagadnień i pojęć: *metoda intuicyjno-dedukcyjna, zagadnienie sceptycyzmu metodycznego, stanowisko dualizmu, metoda more geometrico, koncepcja panlogicyzmu, monadologia, teodycea, kondycja człowieka, zakład Pascala*.

12. Empiryzm angielski (J. Locke, G. Berkeley, D. Hume) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów, zagadnień i pojęć: *koncepcja doświadczenia, krytyka natywizmu, problem solipsyzmu i substancji, nowożytny sceptycyzm i jego konsekwencje etyczne*.

13. Myśl francuskiego Oświecenia (Wolter, J. O. de La Mettrie) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów, zagadnień i pojęć: *znaczenie prawa natury i rozumu, idea tolerancji, stanowisko naturalizmu, problem związku ciała i umysłu*.

14. Nowożytne koncepcje państwa ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *koncepcja umowy społecznej* (T. Hobbes, J. Locke, J.J. Rousseau), *trójpodział władz* (Monteskiusz), *idea suwerenności* (J. Bodin).

15. Filozofia I. Kanta ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów, zagadnień i pojęć: *spór między racjonalistami i empirystami, zagadnienie fenomenów i noumenów, formy naoczności, kategorie intelektu* (przyczynowość, substancja), *idea czystego rozumu, etyka obowiązku, idea oświecenia i postępu*.

16. Filozofia dziejów (G. W. F. Hegel, A. Comte) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *koncepcja logiki dziejów, rozwój dziejów, idea postępu*.

17. Polski mesjanizm (J.M. Hoene-Wroński, A.Cieszkowski, A. Mickiewicz) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *moralny wymiar dziejów, znaczenie pamięci, koncepcja narodu, filozofia czynu.*

18. Filozoficzne koncepcje społeczeństwa (E. Burke, K. Marks, J.S. Mill) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów, zagadnień i pojęć: *stanowisko konserwatyzmu, znaczenie tradycji, koncepcja materializmu historycznego, problem alienacji, koncepcja walki klas, stanowisko utylitaryzmu i liberalizmu, koncepcja indywidualizmu.*

19. Filozofia życia i przełom antypozytywistyczny (A. Schopenhauer, F. Nietzsche, W. Dilthey, H. Bergson) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów, zagadnień i pojęć: *woluntaryzm, pesymizm, witalizm, nihilizm, intuicjonizm, podział nauk i ich metody, koncepcja rozumienia, koncepcja élan vital.*

20. Pragmatyzm i neopragmatyzm (Ch. S. Peirce, W. James, R. Rorty) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *teoria prawdy, znaczenie praktyki, względność wiedzy, ponowoczesna koncepcja człowieka.*

Literatura źródłowa

G. Berkeley, *Traktat o zasadach poznania* (I);

R. Descartes, *Medytacje o pierwszej filozofii* (I–III), *Rozprawa o metodzie*;

G.W.F. Hegel, *Wykłady z filozofii dziejów* (Wstęp);

T. Hobbes, *Lewiatan* (II);

D. Hume, *Traktat o naturze ludzkiej* (I, 1, 3);

W. James, *Pragmatyzm* (I, VI);

I. Kant, *Prolegomena* (1–3, 5, 14–39, 56–60), *Uzasadnienie metafizyki moralności* (r. I, II);

J. Locke, *Dwa traktaty o rządzie* (ks. II, r. II, III, V, VII, IX, XIX), *Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego* (I);

K. Marks, *Przedmowa do Przyczyńku do krytyki ekonomii politycznej*;

J. S. Mill, *O wolności* (r. I, II), *Utylitaryzm* (r. II);

F. Nietzsche, *Tako rzecze Zaratustra* (O nadczłowieku i o ostatnim człowieku, O trzech przemianach, Pielgrzym, O trzech złach), *Z genealogii moralności* (Przedmowa, I);

B. Pascal, *Myśli* (84, 180, 255, 257, 258, 263–265, 335, 451, 461, 470, 477, 481, 479 – nr według układu J. Chevaliera);

R. Rorty, *Przygodność, ironia, solidarność* (część I: Przygodność);

J.J. Rousseau, *Umowa społeczna* (I);

A. Schopenhauer, *Świat jako wola i przedstawienie* (I, ks. 1,2);

Wolter, *Traktat o tolerancji* (Przedmowa, r. 5, 6, 11, 15, 17, 18, 20–22).

Trzeci blok tematyczny

21. Filozofia analityczna i filozofia języka (B. Russell, Koło Wiedeńskie, L. Wittgenstein) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *zwrot ku filozofii języka, stanowisko atomizmu logicznego, teoria typów logicznych, koncepcja fizykalizmu, krytyka metafizyki, koncepcja gier językowych*.

22. Fenomenologia (E. Husserl, M. Merleau-Ponty, R. Ingarden) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *koncepcja intencjonalności, metody fenomenologiczne, koncepcja percepcji, problematyka ciała, natura człowieka i jego odpowiedzialność, koncepcja dzieła sztuki*.

23. Szkoła Lwowsko-Warszawska (K. Ajdukiewicz, T. Kotarbiński) ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień i pojęć: *stanowisko konwencjonalizmu, koncepcja języka jednoznacznego, stanowisko reizmu, koncepcja etyki niezależnej*.

24. Filozoficzne znaczenie odkrycia nieświadomości (Z. Freud, E. Fromm) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *koncepcja człowieka i kultury, modus bycia i modus posiadania, koncepcja humanizmu, koncepcja wolności, problem autorytaryzmu*.

25. Filozofia chrześcijańska (E. Mounier, J. Maritain, K. Wojtyła, S. Świeżawski) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *koncepcja osoby, koncepcja humanizmu integralnego, związek miłości i odpowiedzialności, krytyka współczesnej kultury*.

26. Egzystencjalizm (S. Kierkegaard, J.P. Sartre, A. Camus, M. Heidegger, K. Jaspers) ze szczególnym uwzględnieniem następujących pro-

blemów i zagadnień: *różne ujęcia egzystencji, problem sensu wolności, koncepcja człowieka absurdałnego i człowieka zbuntowanego, koncepcja Dasein, sytuacje graniczne.*

27. Hermeneutyka i filozofia dialogu (G. Gadamer, P. Ricoeur, M. Buber, J. Tischner) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *koncepcja przesądów, znaczenie języka (mowy), spotkanie, problem stosunku kolektywizmu, indywidualizmu i wspólnotowości, filozofia dramatu.*

28. Współczesna myśl polityczna (H. Arendt, J. Rawls, K. R. Popper, M. Oakeshott) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *problematyka totalitaryzmu, kondycja ludzka, problem sprawiedliwości społecznej, koncepcja liberalizmu proceduralnego, koncepcja społeczeństwa „otwartego” i „zamkniętego”, ideologia konserwatyizmu, krytyka racjonalności.*

29. Współczesna myśl społeczna (J. Ortega y Gasset, H. Marcuse, Z. Bauman) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *krytyka społeczeństwa masowego, koncepcja człowieka jednowymiarowego, problem społeczeństwa postindustrialnego, koncepcja płynnej nowoczesności.*

30. Współczesne koncepcje etyczne (M. Scheler, Ch. Taylor, E. Levinas) ze szczególnym uwzględnieniem następujących problemów i zagadnień: *koncepcja resentymentu, problem etycznego wymiaru więzi społecznych – miłości, przyjaźni i wspólnoty, koncepcja etyki autentyczności, problem obcości i inności.*

Literatura źródłowa

- Z. Bauman, *Płynna nowoczesność*;
- M. Buber, *Ja i Ty* (Wstęp, r. Ja i Ty);
- A. Camus, *Mit Syzyfa* (*Rozumowanie absurdałne, Mit Syzyfa*), *Człowiek zbuntowany* (cz. I, V);
- E. Fromm, *Ucieczka od wolności* (V–VII);
- G. Gadamer, *Język i rozumienie* (r. Granice języka);
- R. Ingarden, *Książeczka o człowieku* (O odpowiedzialności i jej podstawach ontycznych);
- S. Kierkegaard, *Bojaźń i drżenie* (Pochwała Abrahama, Problem III);

- J. Maritain, *Humanizm integralny* (Wstęp, r. I par 3–4, r. VII);
 E. Mounier, *Co to jest personalizm?* (r. Co to jest personalizm?);
 J. Ortega y Gasset, *Bunt mas* (cz. I, 1–6);
 K. R. Popper, *Spółeczeństwo otwarte i jego wrogowie* (t.1, r. 10);
 M. Scheler, *Resentyment a moralność* (II–III);
 M. Schlick, *Nowa filozofia doświadczenia*,
 Ch. Taylor, *Etyka autentyczności*;
 J. Tischner, *O człowieku. Wybór pism filozoficznych* (Struktura dramatu, Agatologia);
 L. Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus, Dociekania filozoficzne* (par. 11, 14, 23, 31–32, 36, 50, 60, 66, 78–79, 97, 119, 132);
 K. Wojtyła, *Osoba i czyn*, (Wstęp cz. IV), *Miłość i odpowiedzialność* (r. Osoba a miłość, części: Analiza metafizyczna miłości oraz Analiza etyczna miłości);

Czwarty blok tematyczny

1. Problem definicji i definiowania ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień i umiejętności: *rozpoznawania i budowania definicji realnej, nominalnej, sprawozdawczej, projektującej, regulującej, schematu definicji klasycznej, wskazywania błędów w definiowaniu*.

2. Typy rozumowań i błędy w rozumowaniach ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień: *reguły wnioskowania dedukcyjnego, błędy we wnioskowaniach subiektywnie pewnych (materialne i formalne), reguły wnioskowań uprawdopodobniających (kanony indukcji Bacona-Milla, wnioskowanie przez analogię)*.

3. Podział logiczny i typologie ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień: *warunki poprawności podziału logicznego, klasyfikacji, odróżnianie typologii od podziału logicznego*.

4. Klasyczny rachunek zdań ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień: *język rachunku zdań, pojęcie „zdania” w sensie logicznym, wartość logiczna zdania, tautologie, umiejętność przekładu rozumowań z języka naturalnego na formalny, spójniki zdaniowe*.

5. Zagadnienia semiotyczne: *teorie prawdy (klasyczna, ewidencyjna, koherencyjna, pragmatyczna i semantyczna), status wypowiedzi norma-*

tywnych, problem ontologicznego statusu pojęć ogólnych, praw logicznych i matematycznych, odróżnienie język i metajęzyk, pojęcie zdania analitycznego i syntetycznego, problem wieloznaczności i nieostrości, funkcje języka (informacyjna, ekspresywna, performatywna i in.).

6. Paradoxy i antynomie logiczne ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień: *klasyczne paradoxy semantyczne (np. paradoks kłamcy), argumenty Zenona z Elei, antynomia klas, filozoficzne konsekwencje paradoksów i antynomii.*

7. Filozofia logiki ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień: *relacja między językami naturalnymi a formalnymi, spór o ontologię w matematyce (platonizm, logycyzm), pojęcie wynikania logicznego i innych związków logicznych między zdaniami (sprzeczność, wykluczanie, dopełnienie, równoważność, niezależność).*

8. Filozofia nauki (Koło Wiedeńskie, K. R. Popper, T. S. Kuhn, P. Feyerabend) ze szczególnym uwzględnieniem następujących zagadnień: *indukcjonizmu, weryfikacjonizmu, falsyfikacjonizmu, teorii paradygmatów, problemu demarkacji teorii naukowych od nienaukowych.*

9. Współczesne problemy i stanowiska epistemologiczne: *źródła wiedzy (doświadczenie, rozumowanie, autorytet epistemiczny, pamięć, intuicja i in.), sztuczna inteligencja (test Turinga), podstawowe stanowiska w filozofii umysłu (dualizm, behawioryzm, teoria identyczności, redukcjonizm, antyredukcjonizm i in.).*

Literatura źródłowa

- K. Ajdukiewicz, *Paradoxy starożytnych*;
- K. Ajdukiewicz, *Główne kierunki i problemy w filozofii*;
- T.S. Kuhn, *Struktura rewolucji naukowych* (2–10);
- K.R. Popper, *Wiedza obiektywna* (3,4);
- B. Russell, *Problemy filozofii*;
- A. Turing, *Maszyna licząca a inteligencje.*

Udział w II etapie Olimpiady Filozoficznej pozwala uczniom nabyć i rozwinąć następujące umiejętności:

1. Pisania esejów filozoficznych, w tym:
 - samodzielnego stawiania tez lub hipotez w języku filozofii, reprezentujących własne stanowisko,
 - dobierania argumentów z dziedziny filozofii, tekstów kultury, dyscyplin naukowych oraz przykładów z historii i życia społeczno-politycznego,
 - konstruowania przejrzystej i przemyślanej struktury pracy;
2. Wiązania poszczególnych koncepcji filozoficznych z innymi odpowiednimi dyscyplinami filozoficznymi;
3. Odnajdywania podobieństw i różnic pomiędzy odmiennymi koncepcjami filozoficznymi w zakresie stosowanej linii argumentacyjnej, wizji badanego przedmiotu itp.;
4. Porównywania koncepcji filozoficznych, podejmujących zbliżoną problematykę, np. koncepcji uznających istnienie postępu, sensu dziejów, dualistycznej struktury rzeczywistości, wizji państwa itd.;
5. Odnajdywania związków pomiędzy zagadnieniami filozoficznymi a wybranymi wątkami z innych dziedzin wiedzy i aktywności ludzkiej, takich jak nauki przyrodnicze, historia, literatura piękna, sztuki wizualne, ekonomia;
6. Wiązania współczesnych koncepcji filozoficznych ze zjawiskami społeczno-politycznymi od drugiej połowy XIX wieku do czasów obecnych, w szczególności dotyczy to odkryć naukowych, postępu technologicznego, pojawienia się społeczeństwa masowego, totalitaryzmów, Holocaustu, nowoczesnych państw pluralistycznych i liberalnych;
7. Rozpoznawania cytatów, autorstwa filozofów wymienionych w Programie OF i powiązania ich z twórczością danego filozofa i kontekstem historycznym jego epoki.

Literatura dodatkowa

- K. Ajdukiewicz, *Język i poznanie* (t. I);
 H. Arendt, *Korzenie totalitaryzmu* (cz. III, r. XII–XIII), *Kondycja ludzka* (I);
 Arystoteles, *Fizyka* (II), *Polityka* (I), *Poetyka*;
 Św. Augustyn, *Soliloquia* (II, III, IV), *Dialogi Filozoficzne*;
 F. Bacon, *Novum Organum*, (ks.I); *Nowa Atlantyda*;

H. Bergson, *Ewolucja twórcza* (3,4);
 E. Burke, *Rozważania o rewolucji we Francji*;
 A. Comte, *Rozprawa o duchu filozofii pozytywnej*;
 W. Dilthey, *O istocie filozofii* (I);
 Z. Freud, *Poza zasadą przyjemności*;
 E. Husserl, *Idee czystej fenomenologii i fenomenologicznej filozofii* (I, 1,2);
 R. Ingarden, *Książeczka o człowieku* (O naturze ludzkiej);
 S. Kierkegaard, *Choroba na śmierć* (I);
 T. Kotarbiński, *Medytacje o życiu godziwym* (Opiekun spolegliwy, Zagadnienia etyki niezależnej);
 G.W. Leibniz, *Nowe rozważania dotyczące rozumu ludzkiego* (2, IV);
 E. Levinas, *Etyka i Nieskończony: rozmowy z Philippem Nemo*;
 T.C. Lucretius, *O Naturze wszechrzeczy*;
 N. Machiavelli, *Rozważania* (ks. I XLI–LX);
 H. Marcuse, *Człowiek jednowymiarowy* (Wstęp, cz. I);
 M. Merleau-Ponty, *Fenomenologia percepcji. Wprowadzenie*;
 Monteskiusz, *O duchu praw* (ks. I – III, XI–XII);
 T. Morus, *Utopia* (ks. I, II);
 M. Oakeshott, *Wieża Babel* (r. Racjonalizm w polityce, O postawie konserwatywnej);
 Ch. S. Peirce, *Wybór pism semiotycznych*;
 K.R. Popper, *Wiedza obiektywna* (3,4);
 J. Rawls, *Teoria sprawiedliwości* (I, 2–3), *Liberalizm polityczny*;
 P. Ricoeur, *Język, tekst, interpretacja* (r. Zadania hermeneutyki);
 R. Rorty, *Filozofia a zwierciadło natury*;
 B. Russell, *Problemy filozofii*;
 J.-P. Sartre, *Egzystencjalizm jest humanizmem*;
 Sekstus Empiryk, *Przeciw logikom*;
 B. Spinoza, *Etyka* (I);
 S. Swieżawski, *Św. Tomasz na nowo odczytany*;
 Św. Tomasz, *O władzy*.

Literatura pomocnicza

I

J. Gajda, *Pitagorejczycy*; K. Bank (red), *Religie Wschodu i Zachodu. Wybór tekstów źródłowych*; J. Gajda, *Sofiści*; J. Legowicz (red.), *Filozofia starożytnej Grecji i Rzymu*, Warszawa 1970; W. Tatarkiewicz, *Historia Estetyki*, tom I, Warszawa 2009; I. P. McGreal, *Wielcy myśliciele Wschodu*, Warszawa 1997; Ph. Bohner, E. Gilson, *Historia filozofii chrześcijańskiej. Od Justyna do Mikołaja Kuzańczyka*, Warszawa 1962 (teksty dotyczące stosunku wiary i rozumu).

II

L. Kołakowski (red.), *Filozofia XVII wieku*, Warszawa 1959; B. Baczek (red.), *Filozofia francuskiego Oświecenia*, Warszawa 1961; *700 lat myśli polskiej. Polska filozofia i myśl społeczna w latach 1700–1830*, Warszawa 2000; *Filozofia i myśl społeczna w latach 1831–1864*, A. Walicki (red.), Warszawa 1977.

III

B. Chwedeńczuk (red.), *Fragmety filozofii analitycznej*, Warszawa 1995; M. Hempoliński (red.), *Brytyjska filozofia analityczna*, Warszawa 1974; L. Kołakowski i K. Pomian, *Filozofia egzystencjalna*, Warszawa 1965.

Polecamy również wybory pism filozoficznych zamieszczone w opracowaniach z serii „Myśli i Ludzie”.

IV

K. Ajdukiewicz, *Logika pragmatyczna* (różne wydania); L. Borkowski, *Logika formalna*, Warszawa 1977; A. Grzegorzczak, *Logika popularna* (różne wydania); L. Koj, *Problemy semiotyki logicznej*, Warszawa 1990; T. Kotarbiński, *Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk*, Wrocław 1993; J. Łukasiewicz, *Sylogistyka Arystotelesa z punktu widzenia współczesnej logiki formalnej*, Warszawa 1988; J. Łukasiewicz, *O zasadzie sprzeczności u Arystotelesa*; Warszawa 1987; W. Marciszew-

ski (red.), *Mała encyklopedia logiki*, (różne wydania); J. Pelc, *Wstęp do semiotyki*, Warszawa 1982; W. Quine, *Filozofia logiki* (różne wydania); B. Stanosz, *Ćwiczenia z logiki* (różne wydania); B. Stanosz, *Wprowadzenie do logiki formalnej: podręcznik dla humanistów*, Warszawa 1998; K. Szymanek, *Sztuka argumentacji. Słownik terminologiczny*, Warszawa 2008; J. Woleński (red.), *Filozofia logiki*, Warszawa 1993 – artykuły Susan Hack; J. Woleński, *Epistemologia: poznanie, prawda, wiedza, realizm*, Warszawa 2005.

ZAWODY ETAPU CENTRALNEGO OLIMPIADY FILOZOFICZNEJ

Kryteria oceny na etapie centralnym

Zawody centralne stanowią egzamin ustny, który składa się z dwóch części.

Pierwsza część to rozmowa na temat pracy etapu szkolnego z członkami komisji, oceniana wedle następujących kryteriów:

- a) przedstawienie zasadniczej tezy pracy (0–5 pkt),
- b) przedstawienie argumentów na jej uzasadnienie wraz z odwołaniem się do literatury źródłowej (0–15 pkt),
- c) zlokalizowanie własnego stanowiska w obrębie dyskusji związanej z daną problematyką (0–15 pkt),
- d) obrona własnego stanowiska wobec pytań członków komisji (0–25 pkt).

Łącznie za tę część uzyskać można do **60 pkt**.

Druga część to analiza krótkiego fragmentu tekstu źródłowego, oceniana wedle następujących kryteriów:

- a) rozpoznanie i wskazanie głównego zagadnienia problemowego, zawartego w tekście (0–6 pkt),
- b) rozpoznanie i wskazanie występujących w nim pojęć filozoficznych (0–6 pkt),
- c) powiązanie tez zawartych w analizowanym tekście (0–8 pkt),
- d) odniesienie (porównawcze) zagadnień poruszanych w tekście do innych koncepcji i problemów filozoficznych (0–10 pkt),
- e) wykorzystanie tez zawartych w tekście do rozpoznania i analizy problemów otaczającej rzeczywistości (0–10 pkt).

Za tę część uzyskać można do **40 pkt**.

Łącznie w trakcie egzaminu zawodów centralnych uzyskać można maksymalnie **100 pkt**.

MIĘDZYNARODOWA OLIMPIADA FILOZOFICZNA

Jan Molina

Międzynarodowa Olimpiada Filozoficzna

Oprócz zawodów krajowych finaliści Olimpiady Filozoficznej mają możliwość udziału w polskich eliminacjach do Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej organizowanej corocznie przez Międzynarodową Federację Stowarzyszeń Filozoficznych (FISP) pod patronatem UNESCO. Gorąco zachęcamy do spróbowania swoich sił w tym konkursie. Autorzy lub autorki dwóch najlepszych prac napisanych podczas eliminacji reprezentują Polskę podczas zawodów Międzynarodowej Olimpiady. Co roku MOF organizowana jest w innym kraju. Ostatnie trzy edycje MOF odbyły się kolejno w Wilnie na Litwie, w Tartu w Estonii i w belgijskiej Gandawie.

Zawody MOF to nie tylko konkurs, ale przede wszystkim kilkudniowe wydarzenie, podczas którego młodzi filozofowie z całego świata mają okazję poznać się nawzajem, nawiązać znajomości, wspólnie uczestniczyć w debatach i słuchać wykładów uznanych ekspertów. Udział w MOF pozwala na spotkanie z innymi kulturami, z inną wrażliwością filozoficzną: tą, która charakteryzuje kraj organizujący daną edycję MOF oraz reprezentowaną przez koleżanki i kolegów pochodzących niejednokrotnie z odległych krajów, wzbogacających wymianę idei doświadczeniem kultur spoza kręgu europejskiego. Warto podkreślić, że koszt podróży i pobytu polskiej reprezentacji na MOF pokrywa organizator, a pieczę nad młodymi filozofami sprawują wyznaczeni opiekunowie. Sprawozdania z kolejnych edycji MOF publikowane są corocznie w biuletynie „Olimpiada Filozoficzna”.

Polskie eliminacje do MOF odbywają się w dniu zawodów etapu centralnego krajowej Olimpiady Filozoficznej. Mają one formę eliminacji pisemnych, podczas których uczniowie proszeni są o napisanie eseju na jeden z trzech zaproponowanych tematów. Tematami są cytaty z klasycznych tekstów filozoficznych, które należy twórczo rozwinąć w samodzielnie napisanym eseju filozoficznym.

Uczestnik eliminacji może wybrać pisanie eseju w języku angielskim, niemieckim, francuskim lub hiszpańskim. Następnie komisja powołana przez Przewodniczącego KGOF wybiera dwie najlepsze prace, których autorzy będą reprezentować Polskę podczas Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej. W niniejszym „Przewodniku” publikujemy tematy eliminacji z trzech ostatnich lat. W odniesieniu do eliminacji do XXII MOF zamieściliśmy tematy w trzech językach, w których uczestnicy eliminacji pisali swoje prace. Tematy esejów eliminacji do kolejnych edycji podajemy już tylko po angielsku.

Zawody MOF, w których uczestniczą wyłonieni w krajowych eliminacjach młodzi filozofowie, odbywają się według podobnej formuły. Uczniowie są proszeni o napisanie eseju na jeden z czterech zaproponowanych tematów, w jednym z czterech wymienionych wcześniej języków (angielski, francuski, niemiecki, hiszpański), przy czym żaden uczestnik nie może pisać pracy w języku kraju, z którego pochodzi, tzn. np. uczestnik MOF reprezentujący Niemcy musi wybrać język inny od niemieckiego. W dalszej części „Przewodnika” zamieściliśmy tematy esejów MOF z trzech ostatnich lat, przyjmując zasadę analogiczną do tej, którą zastosowaliśmy przy prezentacji tematów esejów w polskich eliminacjach – tematy z XXII MOF przytaczamy we wszystkich językach, w których swoje prace pisali uczestnicy zawodów, natomiast w odniesieniu do kolejnych edycji ograniczyliśmy się do przedstawienia ich angielskiej wersji. Czas na napisanie eseju wynosi aż cztery godziny, następnie prace są kodowane i sprawdzane przez międzynarodowe jury. Nagrody w konkursie MOF mają formę symbolicznych medali: złotych, srebrnych, brązowych oraz wyróżnień.

Warto zaznaczyć, że Polska należała do grona pięciu krajów-założycieli inicjatywy MOF, a młodzi filozofowie reprezentujący nasz kraj niemal corocznie zdobywają uznanie jury. W 2016 roku w Gandawie jury wyróżniło Liwię Rogalewicz, w 2015 w Tartu brązowy medal zdobył Stanisław Jędrzak, natomiast w 2014 w Wilnie srebrnym medalem uhonorowany został Radosław Jurczak. Najlepsze eseje kolejnych edycji MOF, nie tylko te polskich autorów, drukowane są corocznie w biuletynie „Olimpiada Filozoficzna” – zachęcamy do lektury wyróżnionych prac i do udziału w eliminacjach do Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej!

Tematy eliminacji do Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej

Eliminacje do XXII Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej (XXVI OF)

1) „Soon we shall breath our last. Meanwhile, while we live, while we are among human beings, let as cultivate our humanity”. (Seneca, *On Anger*).

„Auch diesen Lebenshauch werden wir ausspucken. Unterdessen wollen wir, solange wir ihn atmen, solange wir unter den Menschen weilen, die Menschlichkeit verehren.” (Seneca, *Über den Zorn*).

„À mesure que nous respirons, s'exhale déjà notre dernier souffle. Tant que nous sommes parmi les hommes, respectons l'humanité.” (Sénèque, *De la colère*).

2) „The greatest saving one can make in the order of thought is to accept the unintelligibility of the world – and to pay attention to man”. (Albert Camus, *Notebooks: 1942–1951*).

„Le plus grand gain que l'on peut obtenir dans l'ordre des pensees est d'accepter un certain unintelligible du monde et faire attention a un homme.” (Albert Camus, *Carnets II 1942–1951*).

„Die grösste Leistung die man vollbringen kann in einer Ordnung des Denkens ist eine Unintelligibilität zu akzeptieren und Mensch zu beachten”. (Albert Camus, *Tagebuch II 1942–1951*).

3) „Freedom means to criticize and change situations, not to confirm them by deciding within their coercive structure”. (Theodor W. Adorno, *Negative Dialectics*).

„Freiheit meint Kritik und Veränderung der Situationen, nicht deren Bestätigung durch Entscheidung inmitten ihres Zwangfüges.” (Theodor W. Adorno, *die negative Dialektik*).

„Liberté est une critique et change des situations, mais non leur confirmation par choisir parmi leur alternatives coercives”. Theodor W. Adorno, *Dialectique négative*).

Eliminacje do XXIII Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej (XXVII OF)

1) „No man is liberated from fear who dare not see his place in the world as it is; no man can achieve the greatness of which he is capable until he has allowed himself to see his own littleness”. (B. Russell, *Dreams and facts*).

2) „Philosophy makes progress not by becoming more rigorous but by becoming more imaginative”. (R. Rorty, *Truth and Progress: Philosophical Papers*).

3) „It is within science itself, and not in some prior philosophy, that reality is to be identified and described”. (W. Quine, *Theories and Things*).

Eliminacje do XXIV Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej (XXVIII OF)

1) „Understanding being nothing else, but conception caused by Speech”. (Th. Hobbes, *Lewiatan*, r. 4).

2) „For through doubting we are led to inquire, and by inquiry we perceive the truth”. (Piotr Abelard, *Tak i nie*).

3) „He who seeks freedom for anything but freedom's self is made to be a slave”. (Alexis de Tocqueville, *Dawny ustrój i rewolucja*).

Tematy esejów w zawodach Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej

XXII Międzynarodowa Olimpiada Filozoficzna w Wilnie na Litwie

1) Choosing to kill the innocent as a means to your ends is always murder...Killing the innocent, even if you know as a matter of statistical certainty that the things you do involve it, is not necessarily murder...On the other hand, unscrupulousness in considering the possibilities turns it into murder. – G.E.M. Anscombe, “Mr Truman’s Degree”, in her *Collected Philosophical Papers*, vol. III (*Ethics, Religion and Politics*), Minneapolis: University of Minnesota Press, 1981, p.66.

Die Wahl, Unschuldige zu töten als ein Mittel zum Erreichen deiner Zwecke, ist immer Mord.... Unschuldige zu töten, selbst wenn du aufgrund statistischer Gewissheit weisst, dass das was Du tust dies einschliesst, ist nicht notwendigerweise Mord....Andererseits verwandelt die Skrupellosigkeit im Erwägens der möglichen Folgen dies in einen Mord. – G.E.M. Anscombe

Choisir de tuer des innocents comme moyen pour atteindre tes buts signifie toujours commettre un meurtre...Tuer des innocents, même si tu sais sur la base de certitudes statistiques que les choses que tu vas faire impliquent cela, n’est pas nécessairement commettre un meurtre... De l’autre côté, le manque de scrupule dans l’évaluation des possibilités le transforme en meurtre. – G.E.M. Anscombe

Decidir matar a un inocente como medio para lograr un fin siempre significa cometer un asesinato... Matar al inocente, incluso si tienes certeza estadística de que las cosas que haces lo implican, no es necesariamente cometer un asesinato... Por otro lado, la falta de escrúpulos en

la consideración de las posibilidades lo convierte en asesinato. – G.E.M. Anscombe

2)The most tantalizing question of all: If a fake is so expert that even after the most thorough and trustworthy examination its authenticity is still open to doubt, is it or is it not as satisfactory a work of art as if it were unequivocally genuine?– Aline B. Saarinen,*New York Times Book Review*, July 30, 1961, p.14; cited in Nelson Goodman, *Languages of Art*, 1976, p. 99

...Die verwirrendste Frage von allen: Wenn eine Fälschung so gut gemacht ist, dass selbst nach der genauesten und glaubwürdigsten Untersuchung die Authentizität des Werkes immer noch zweifelhaft ist, ist es dann oder ist es dann nicht ein genauso zufriedenstellendes Kunstwerk wie wenn es eindeutig ein Original wäre? – Aline B. Saarinen

...La question la plus intrigante de toutes: Si un faux est si bien fait que même après la plus méticuleuse et la plus fiable investigation l'authenticité de l'œuvre est toujours douteuse, est-il alors ou n'est-il pas une œuvre d'art aussi satisfaisante que si elle était un original sans équivoque? – Aline B. Saarinen

...La pregunta más intrigante de todas: si una falsificación es tan experta que aún después de la examinación más meticulosa y confiable todavía es dudable su autenticidad, ¿es o no es un trabajo tan satisfactorio como obra de arte como si fuese inequívocamente genuina? – Aline B. Saarinen

3) Knowledge is true belief based on argument. — Plato, *Theaetetus*, 201 c-d

“Is Justified True Belief Knowledge?” – Edmund Gettier, *Analysis* 23: 121–123

Wissen ist wahre Meinung auf der Basis von Argumentation. — Platon, *Theaetet*

„Ist Begründete, Wahre Meinung Wissen?“ – Edmund Gettier

Le savoir est une opinion vraie sur la base d'un argument. — Platon, *Théétète*

“Est-ce qu'une opinion* vraie et justifiée est savoir?” — Edmund Gettier (*ou “croyance”)

El conocimiento es creencia verdadera basada en un argumento. — Platón, *Theaetetus*

«¿Es una Creencia Verdadera y Justificada Conocimiento?» — Edmund Gettier

4) Confucius said: “Now I understand why the doctrine of the mean can not be put into practice. Clever people, knowing it thoroughly, don't think it is practicable, while stupid people, unable to understand it, do not know how to practice it. I also know why the doctrine of the mean can not be popularized. Talented people overdo it while unskilled people can not do it.” – *The Doctrine of the Mean*, translated by Fu Yunlong, Beijing 1996, pp. 11–12

Konfuzius sagte: Nun verstehe ich, warum die Lehre des mittleren Weges nicht angewandt werden kann. Kluge Leute, die sie durch und durch kennen, denken nicht, dass sie praktikabel sei, während dumme Leute, die unfähig sind, sie zu verstehen, nicht wissen, wie man sie anwenden soll. Ich weiss auch, warum die Lehre des mittleren Weges nicht unters Volk gebracht werden kann. Begabte Leute übertreiben es und unausgebildete Leute können es nicht machen. – Konfuzius, *Die Lehre des mittleren Weges*

Confucius a dit: Maintenant je comprends, pourquoi la doctrine du moyen chemin ne saurait être appliquée. Les gens intelligents qui la connaissent du bout à l'autre, ne pensent pas qu'elle soit applicable, tandis que les sots, incapables de la comprendre, ne savent pas comment on doit l'appliquer. Je sais également pourquoi la doctrine du moyen chemin ne peut être popularisée. Les gens qui sont doués l'exagèrent et les gens sans formation ne peuvent pas le faire. – Confucius, *La doctrine du moyen chemin*

Confucio dijo, “Ahora entiendo por qué la doctrina del medio no puede ser puesta en práctica. La gente inteligente, conociéndola a fondo, no creen que sea practicable, mientras que la gente estúpida, incapaz de entenderla, no saben cómo practicarla. También sé por qué la doctrina del medio no puede ser popularizada. La gente con talento la exagera, mientras que la gente inexperta no puede aplicarla.” – Confucio, *La doctrina del medio*

XXIII Międzynarodowa Olimpiada Filozoficzna w Tartu w Estonii

1) “The adversaries of philosophical literature argue, rightly, that the signification of a novel or a play, or of a poem for that matter, cannot be translated into abstract concepts. Otherwise, why construct a fictional apparatus around ideas that one could express more economically and clearly in more direct language? The novel is justified only if it is a mode of communication irreducible to any other. While the philosopher and the essayist give the reader an intellectual reconstruction of their experience, the novelist claims to reconstruct on an imaginary plane this experience itself as it appears prior to any elucidation.” – *Philosophical Writings*, ed. Margaret Simons, p. 270.

2) “Death and life, survival and perishing, success and failure, poverty and wealth, superiority and inferiority, disgrace and honor, hunger and thirst, cold and heat—these are the transformations of events, the proceedings of fate. So there is no need to let them disrupt our harmony.” – Zhuangzi, 5:15. In Brook Ziporyn, *Zhuangzi: the Essential Writings* (Hackett, 2009).

3) “Thoughts are neither things of the external world nor representations. A third domain has to be recognized. What belongs to this domain has in common with representations the fact that it cannot be perceived by the senses, but with things the fact that it needs no supporting subject, on the consciousness of which it depends.” (G. Frege)

4) Some philosophers and theologians since Plato have claimed that the human body is a kind of prison of the soul. Michel Foucault has recently suggested that “the soul is a prison of the body” (*Surveiller et punir*, p.34). Consider some of the conceptions and arguments that might support these opposing views.

XXIV Międzynarodowa Olimpiada Filozoficzna w Gandawie w Belgii

1) “Spoken sounds are symbols of affections in the soul, and written marks symbols of spoken sounds. And just as written marks are not the same for all men, neither are spoken sounds. But what these are in the first place signs of – affections of the soul – are the same for all; and what these affections are likenesses of – actual things – are also the same”.

– Aristotle, *De Interpretatione*, 16 a2

2) “Now morally practical reason pronounces in us its irresistible veto: There is to be no war, neither war between you and me in the state of nature nor war between us as states, which, although they are internally in lawful condition; for war is not the way in which everyone should seek his rights”.

– Immanuel Kant, *Metafizyka moralności*

3) “One is not born, but rather becomes, a woman”.

– Simone de Beauvoir, *Druga płeć*

4) “Environment is the moment that objectifies human existence; but by so doing, the human understands him/herself. We can call it self-discovery through one’s environment”.

– Tetsuro Watsuji, *Fūdo*

Źródła tekstów przedrukowanych w „Przewodniku po Olimpiadzie Filozoficznej”

- Artykuł dr Magdaleny Gawin pt. „Eseje filozoficzne – uwagi wprowadzające do metodyki pisania” został pierwotnie opublikowany w Biuletynie „Olimpiada Filozoficzna” nr 43. W niniejszej broszurze publikujemy tekst dostosowany do kryteriów oceny esejów obowiązujących w XXIX OF.
- Tematy esejów w zawodach okręgowych XXV, XXVI i XXVII OF publikujemy na podstawie Biuletynu „Olimpiada Filozoficzna” nr 46; Tematy esejów w zawodach okręgowych XXVIII OF publikujemy na podstawie BOF nr 47.
- Testy zawodów etapu okręgowego XXV, XXVI i XXVII OF publikujemy na podstawie Biuletynu „Olimpiada Filozoficzna” nr 46; Testy zawodów etapu okręgowego XXVIII OF publikujemy na podstawie BOF nr 47.
- Klucze odpowiedzi do testów zawodów okręgowych OF publikujemy na podstawie materiałów przygotowanych przez autorów zadań testowych.
- Tematy esejów XXIV MOF publikujemy na podstawie artykułu „Sprawozdanie z XXIV Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej” Magdaleny Gawin (BOF nr 47), natomiast tematy XXIII MOF publikujemy za artykułem Magdaleny Gawin „XXIII Międzynarodowa Olimpiada Filozoficzna” (BOF nr 46).
- Zamieszczone w niniejszej broszurze teksty „Tematyka zawodów drugiego stopnia” oraz „Kryteria oceny obowiązujące na etapie I i II Olimpiady Filozoficznej” i „Kryteria oceny na etapie centralnym” publikujemy na podstawie „Programu XXIX Olimpiady Filozoficznej” zamieszczonego w „Informatorze XXIX Olimpiady Filozoficznej”.

**Polecamy pozostałe publikacje Polskiego Towarzystwa
Filozoficznego i Komitetu Głównego Olimpiady
Filozoficznej przy PTF**

Materiały edukacyjne opracowane przez KG OF to m.in:

- ***Jak filozofować poprzez tekst? Analiza, Konstrukcja, Interpretacja***
Materiały promocyjne Olimpiady Filozoficznej wydane w 2015 r.
Broszura zawiera m.in. fragmenty tekstów przedstawianych do analizy uczestnikom etapu centralnego OF oraz wskazówki dotyczące zasad analizy i interpretacji tekstów filozoficznych.
- ***Od dyscypliny do deliberacji. Oceny szkolne z filozofii i ich założenia antropologiczne i aksjologiczne***
Materiały z seminarium, które odbyło się we wrześniu 2015 r.
- ***Filozofia jako sztuka pisemnej wypowiedzi.***
Materiały z seminarium, które odbyło się w październiku 2014 r.
Broszura zawiera m.in. omówienie sztuki oceny esejów filozoficznych według metody tzw. deskryptorów.

Ponadto polecamy kolejne numery **Biuletynu „Olimpiada Filozoficzna”**, w którym publikowane są istotne informacje dotyczące kolejnych edycji Olimpiady, a także m.in. wyróżnione prace uczestników, recenzje polecanych książek i sprawozdania z Międzynarodowej Olimpiady Filozoficznej.

Wszystkie wymienione wyżej publikacje w wersji elektronicznej dostępne są na stronie internetowej Polskiego Towarzystwa Filozoficznego

www.ptfilozofia.pl

Publikacje powstały dzięki dotacjom przyznanych przez

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

ISBN 978-83-945919-2-2